

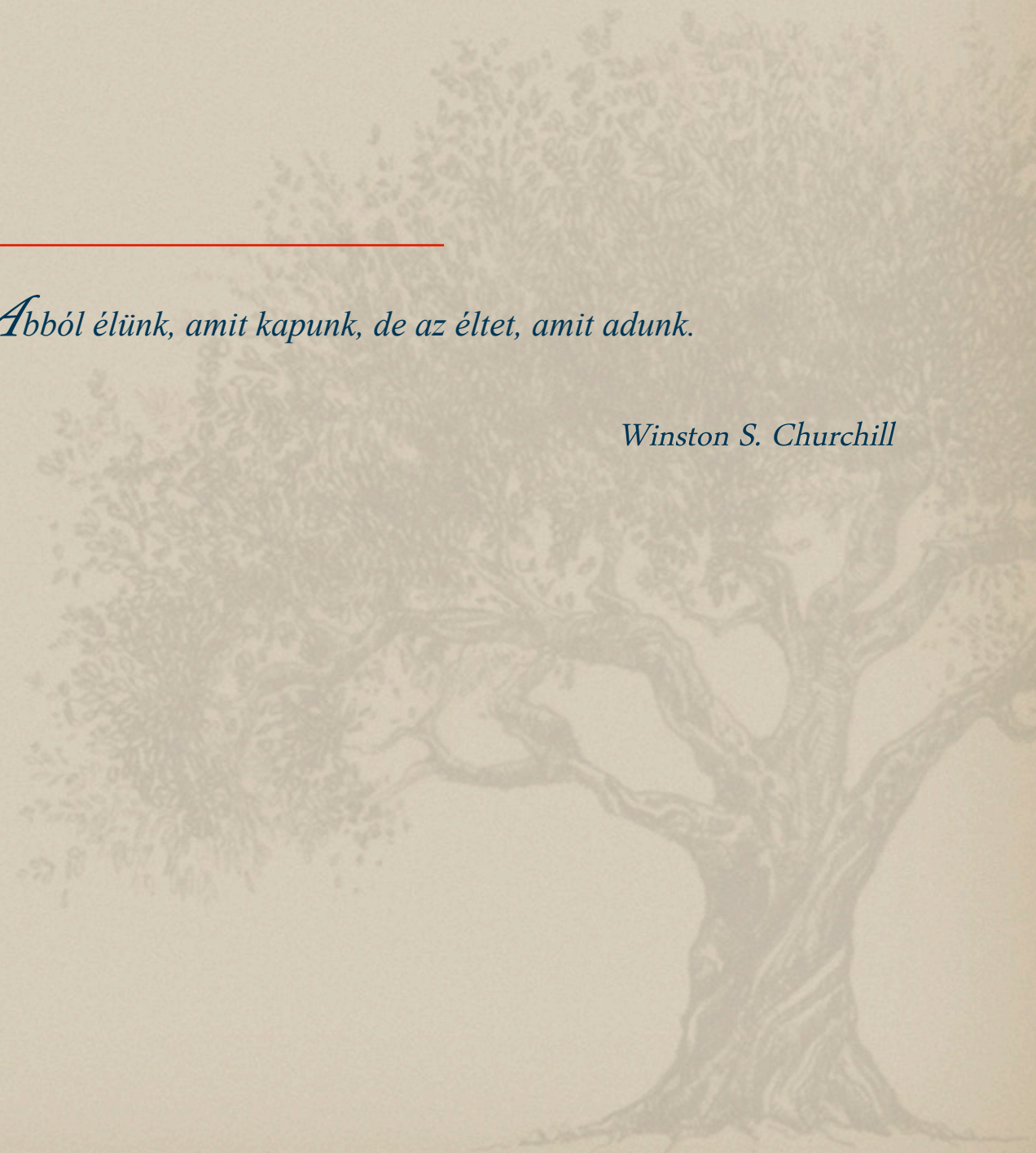

TUDJON MEG TÖBBET AZ ALAPOKRÓL!

MAGÁNADOMÁNYOZÁS A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN

Abból élünk, amit kapunk, de az éltet, amit adunk.

Winston S. Churchill

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó a magyar fordításhoz	5
Előszó	7
Emlékalapok és elkülönített alapok a visegrádi országokban	8
Lengyelország	9
Maria Sienkiewiczowa Emlékalap	10
Chmielek Oktatási Alap	12
Jótevény Hírességek Alapja	15
Grażyna Gęsicka Emlékalap	17
Csehország	20
Miroslav Dusanek Alap	21
Josef, Marie és Zdenka Hlávková Alapítvány	23
Hora Alap	25
Reneszánsz Ösztöndíj Alap	27
Szlovákia	30
Bona Via Alap	31
Cyryl Gazdarica Alapja	34
Padok Alap	36
Török Alap	39
„Corgoň Konto” Alap	40
Magyarország	43
Rézler Gyula Alapítvány	44
Palmer Katalin Alapítvány	47
Szegedért Alapítvány	50
Göbölös József „Soma” Alapítvány	53
Nyugat-európai példák a magánadományozásra	57
Diana, Walesi Hercegné Emlékalap	58
Nobel Alapítvány	60

ELŐSZÓ A MAGYAR FORDÍTÁSHOZ

E kiadvány nem titkolt célja, hogy a közösségi alapítványokat népszerűsítse Magyarországon. A közösségi alapítványok lényege, hogy egy adott közösségben található erőforrásokat (elsősorban, de nem kizárólag pénzt) mozgósítanak a közösség számára fontos ügyek előmozdítására. A közösségi alapítványokban könnyen megfigyelhetők a magyar társadalom számára is alapvető értékek: az emberek számára fontos ügyek előmozdításáért való bőkezű adakozás és önkéntes munka, a helyi szintű önrendelkezés erősítése, függetlenség a „hatolomtól“. Éppen ezért izgalmas kérdés, hogy nálunk miért csak most indulnak el, miközben 1993-as régiós megjelenésük óta „meghódították“ a visegrádi országokat. Az I. táblázat bemutatja, hogy szó szerint a nulláról indulva, 2009-ben a cseh, lengyel és szlovák közösségi alapítványok összesített alaptőkéje több száz millió forintot tett ki, az általuk kiosztott adományok is milliós nagyságrendűek, s az ország lakosságának jelentős hányada mondhatja el magáról, hogy náluk is működik egy ilyen szervezet.

I. táblázat¹

Ország	Közösségi alapítványok száma	Összesített alaptőkéjük (Ft)	Kiosztott adományok összege (Ft)	Ország lefedettsége (%)
Csehország	5	949 millió	44,8 millió	15
Lengyelország	32	456 millió	111,9 millió	10
Szlovákia	10	259 millió	166,4 millió	40

A közösségi alapítványok munkájának egy kis szeletével foglalkozunk ebben a publikációban: a magánszemélyek és vállalatok által, a közösségi alapítvány jogi-pénzügyi-szakmai keretein belül létrehozott, de mégis jól elkülöníthetően működő, ún. elkülönített alapokkal, s ezek egy speciális fajtájával, az emlékalapokkal. Az elkülönített alapok a közösségi alapítványok egyik speciális eszköze arra, hogy az alapot elindító személy (az alapító) által meghatározott célokat támogasson úgy, hogy ő maga is fontos szerepet kapjon az alap stratégiájának és konkrét támogatási döntéseinek meghozatalában. Mindezeket úgy teheti, hogy nem kell feltétlenül aktívan részt vennie a döntések végrehajtásában és az alap sikeres működéséhez szükséges „egyéb“ feladatok ellátásában – ezeket a közösségi alapítvány végzi. Ez a munkamegosztás teszi az elkülönített alapokat egyre népszerűbbé.

¹ Az adatokat a 2010 Community Foundation Global Status Reportból vettük és a 2009. végi helyzetet mutatják. Az eredetileg dollárban megadott összegeket 1 dollár = 220 forint árfolyamon váltottuk át.

Az elkövetkezendő oldalakon cseh, lengyel és szlovák közösségi alapítványok keretein belül működő elkülönített alapok és emlékalapok történetével és tevékenységével ismertetjük meg az olvasót. Ezeket egészítjük ki mind a három országból egy-egy olyan alapítvány leírásával, amelyik mindegyike azt bizonyítja, hogy a jótékonyosság, az alapítványtevés évszázados múlttal rendelkezik a régiókban.

A magyar rész témájában és struktúrájában is eltérő, mert hazánkban (még) nincsenek elkülönített alapok. A két itthon működő közösségi alapítvány, a Ferencvárosi Közösségi Alapítvány (<http://ferencvarosi.kozossegialapitvany.hu>) és az egri Életminőségért Alapítvány (<http://eletminosegert.hu>), csak két éve kezdte meg munkáját, s így értelemszerűen nem voltak abban a helyzetben, hogy az adományozás e hosszú távú módját népszerűsíthették volna. Ezért olyan alapítványokat mutatunk be, amelyek – véleményünk szerint – közel állnak a közösségi alapítványok koncepciójához (Szegedért Alapítvány), vagy – hasonlóan az elkülönített alapokhoz – egy másik szervezet végzi az alapítvánnyal kapcsolatos feladatok jelentős részét (Rézler Gyula Alapítvány), vagy akár elkülönített alapokként is létrejöhetnek volna (Palmer Katalin Alapítvány, Gőbölös József „Soma“ Alapítvány). Minden egyes alapítványt szerettünk volna kontextusba helyezni: megemlíteni egy-egy olyan jótékonyági, adományozói aktust, amely akár azok előfutárának is tekinthető, illetve bemutatni azt, hogy milyen a jelent – és esetleg a jövőt – formáló hatást értek el eddig.

Reméljük, hogy a bemutatott külföldi példák megihletik és cselekvésre ösztönzik azokat, akik hosszú távú célokat szem előtt tartva, átgondoltan és aktívan részt véve a döntési folyamatokban szeretnének adományozni és egy közösség életét formálni.

S ha esetleg valakiben az merülne föl, hogy „jó-jó, ezek a cseh, lengyel, szlovák példák szépek, de Magyarországon nem lehetségesek“, higgyék el nekünk: 15 évvel ezelőtt a szomszédos országok közösségi alapítványai sem nagyon hittek benne, hogy mára idáig jutnak! Bízunk benne, hogy Magyarországon nem kell ennyi időt várnunk a közösségi alapítványokon belül működő elkülönített alapok elindulására.

Civitalis Egyesület és a Gyökerek és Szárnyak Civil Fejlesztő Műhely

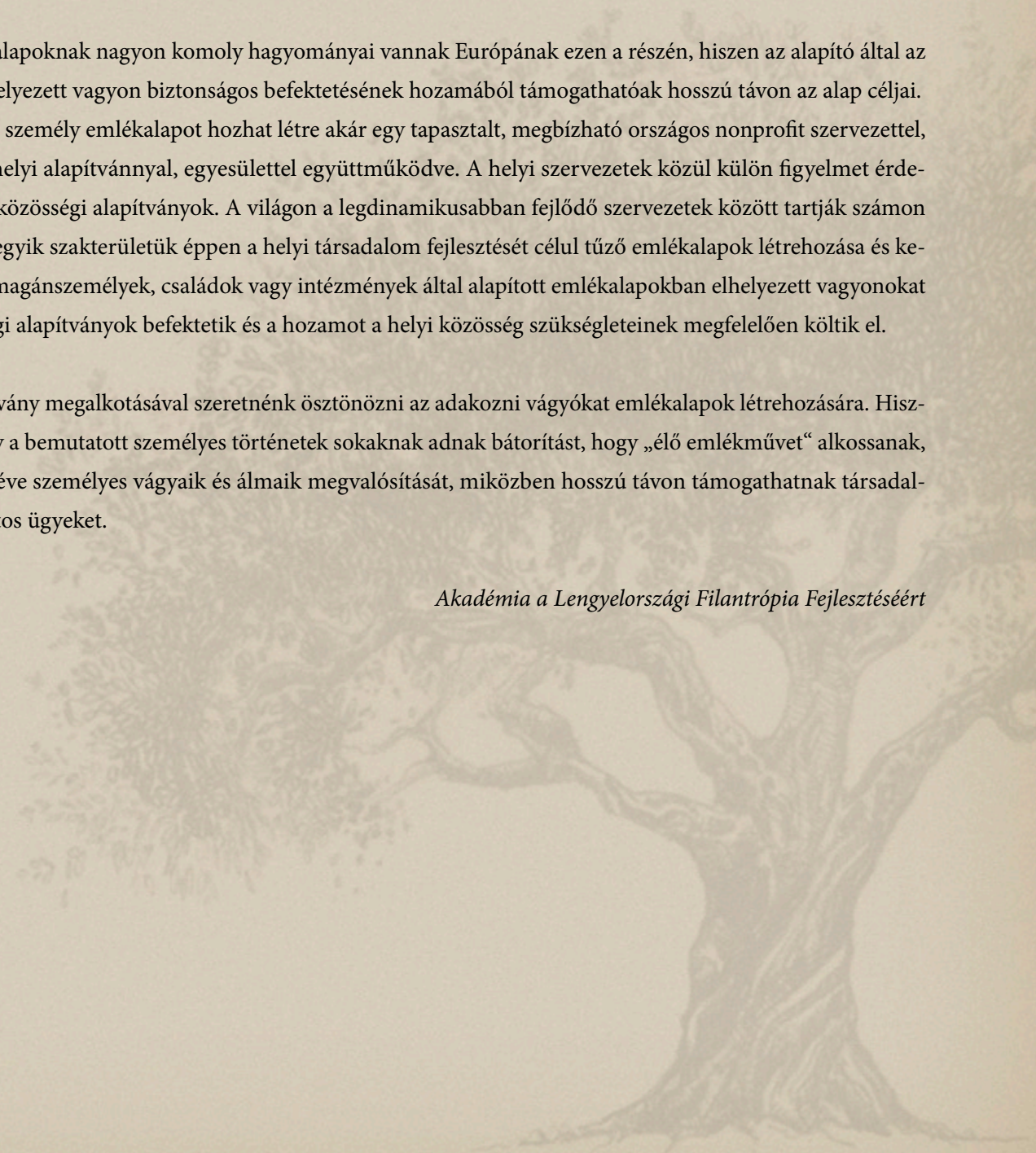
ELŐSZÓ

Engedjék meg, hogy egy izgalmas utazásra invitáljuk önöket az emlékalapok és a magánadományozás csodálatos világába. A visegrádi országok bonyolult és sokszor véres történelmében az adakozók voltak azok, akik a közösségi szellemet ébren tartották és a helyi közösségeket fejlesztették. Az Akadémia a Lengyelországi Filantrópia Fejlesztéséért, együttműködve cseh, magyar és szlovák szervezetekkel, az emlékalapok és általában a magánadományozás népszerűsítését tűzte ki célul. Reményeink szerint a kiadványunkban bemutatott nagyszerű példák cselekvésre fogják önöket ösztönözni.

Az emlékalapoknak nagyon komoly hagyományai vannak Európának ezen a részén, hiszen az alapító által az abban elhelyezett vagyon biztonságos befektetésének hozamából támogathatóak hosszú távon az alap céljai. Az alapító személy emlékalapot hozhat létre akár egy tapasztalt, megbízható országos nonprofit szervezettel, akár egy helyi alapítvánnyal, egyesülettel együttműködve. A helyi szervezetek közül külön figyelmet érdemelnek a közösségi alapítványok. A világon a legdinamikusabban fejlődő szervezetek között tartják számon ezeket és egyik szakterületük éppen a helyi társadalom fejlesztését célul tűző emlékalapok létrehozása és kezelése. A magánszemélyek, családok vagy intézmények által alapított emlékalapokban elhelyezett vagyonokat a közösségi alapítványok befektetik és a hozamot a helyi közösség szükségleteinek megfelelően költik el.

Jelen kiadvány megalkotásával szeretnénk ösztönözni az adakozni vágyókat emlékalapok létrehozására. Hiszünk, hogy a bemutatott személyes történetek sokaknak adnak bátorítást, hogy „élő emlékművet“ alkossanak, lehetővé téve személyes vágyaik és álmaik megvalósítását, miközben hosszú távon támogathatnak társadalmilag fontos ügyeket.

Akadémia a Lengyelországi Filantrópia Fejlesztéséért

EMLÉKALAPOK ÉS ELKÜLÖNÍTETT ALAPOK
A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN

TUDJON MEG TÖBBET AZ ALAPOKRÓL!
MAGÁNADOMÁNYOZÁS A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN

LENGYELORSZÁG

MARIA SIENKIEWICZOWA EMLÉKALAP

A Maria Sienkiewiczowa Emlékalapot Henryk Sienkiewicz hozta létre 1889-ben 15 ezer rubeles alaptőkével. Megközelítőleg 20 kitűnő lengyel író és költő részesült az emlékalap támogatásából, amely így fontos szerepet játszott a lengyel irodalom fejlődésében. Az emlékalap 1918-ig működött, amikor is az I. világháború következtében a rubel leértékelődött, s emiatt az alaptőke elvesztette értékét.

Henryk Sienkiewicz

Henryk Sienkiewicz elszegényedett földműves családban született. Varsóban jogot, történelmet és filológiát tanult, majd újságíróként dolgozott és rengeteg utazott. Többek között megfordult az USA-ban, Franciaországban, Görögországban, Olaszországban, Spanyolországban, de eljutott Zanzibárra is. Számos novelláját és elbeszélését írta utazásai során.

Sienkiewicz szeretett másoknak segíteni. Barátai mellett számára ismeretlen emberek is számíthattak támogatására, amely sokszor túlment az anyagi segítségen, példa erre, hogy kapcsolatai révén szegény festők képeit adta el. Jótékonyágával általános tiszteletet vívott ki magának, amelyet jól illusztrál az unokája által mesélt történet: *„Egyszer ellopták a nagyapám óráját. Éppen akkor semmi érdekes nem történt Varsóban,*

az újságok lehozták a hírt. Másnap kopogtattak a hátsó ajtón. Egy fiú volt az, aki egy kis csomagot nyújtott át, majd elszaladt. A csomagban az óra volt és egy rövid üzenetet tartalmazó levélke: Tolvaj vagyok, de egyben jó hazafi is. Nem fogok meglopni egy lengyel írórt.”

25 éves írói munkássága Sienkiewiczet a leghíresebb lengyel íróvá lett. 1900-ban a lengyel társadalom megajándékozta őt egy nemesi kúriával Obłegorekben, ahol ezután a nyarakat töltötte. 1905-ben megszületett a nemzetközi elismerés is, irodalmi Nobel-díjat kapott.

1880-tól kezdődően Sienkiewicz évente felkereste a legjobb európai szanatóriumokat, hogy felesége tüdőbaját gyógyíttassa. Sajnos kór gyógyíthatatlannak bizonyult, s az író nagyon megviselte felesége halála.

1888. december 10-én, híres Trilógiájának befejezése után, Sienkiewicz 15 ezer rubelt és egy levelet kapott. Amint azt később egy levélben említette: „a levélben nem szerepelt a feladó, csak az, hogy „Michał Wołodjowski-től Henryk Sienkiewicznek”. A levél a Trilógiában megfestett három ostromlott helység neveit és Wołodjowski kedvenc mondását is tartalmazta. Az író nem fogadta el a pénzt, de a feladó sohasem kérte azt vissza, így a kapott összegből Sienkiewicz 1889-ben létrehozta a Maria Sienkiewiczowa Emlékalapot és a Tudás Akadémiáját Krakkóban.

1. A Trilógia egyik szereplője.

Az emlékalap fő célja az volt, hogy ösztöndíjakat nyújtson a tuberkulózissal fertőzött íróknak és művészeknek. Minden évben, Maria halálának évfordulóján, az alap egy beteg író, festő, zenész vagy családtagja gyógyítását finanszírozta. Húsz éves fennállása alatt az alap, mások mellett, Józef Rapackit, Maria Konopnickát, Stanisław Wyspiańskit, Stanisław Przybyszewskit, Gustaw Daniłowskit, Stanisław Witkiewiczet és Kazimierz Tetmajert támogatta. Az emlékalapot más adományozók is, mint például Maria Czosnowska gazdag ukrán földbirtokos, támogatták.

Maria Sienkiewiczowa

A Maria Sienkiewiczowa Emlékalap számos lengyel művész életét mentette meg, akik jelentős mértékben gazdagították a lengyel irodalmi és művészeti életet a XX. század elején. Az emlékalap nélkül Józef Rapacki szentimentális mazóviai tájakat ábrázoló szépséges grafikái és festményei, Maria Konopnicka novellái és versei, Wyspiański csodálatos drámái, Przybyszewski dekadens munkái vagy Tetmajer történetei soha sem jöttek volna létre.

Manapság a Henryk Sienkiewicz által létrehozott emlékalap példaként szolgál a művészek támogatását célzó adakozók számára Lengyelországban és az ország határain kívül is.

CHMIELEK OKTATÁSI ALAP

A Chmielek Oktatási Alap a Lubelski vajdaság déli részén található 1300 lakosú Chmielek fejlődését szolgálja. Az elkülönített alapot 5 ezer zloty alaptőkével 2009. október 5-én hozták létre a Biłgoraj Községi Alapítványon belül. A közösségi alapítvány évente megközelítőleg 10 ezer zloty támogatást gyűjt az alapba, amelyet az alap céljaival egyező tevékenységek támogatására fordítanak.

A Chmielek Oktatási Alapot a falu lakói hozták létre Edward Błaszcak emlékére, akinek kalandos élete szorosan kötődik a településhez.

Edward Błaszcak

Edward Błaszcak főhadnagy édesapja lengyel felkelő és a Második Köztársaság parlamenti képviselője volt. Edward a jogi egyetem elvégzése után zászlóaljparancsnokként lépett be a hadseregbe. A II. világháborúban német fogságba esett és egy Lwów közeli börtönben raboskodott 1942-es szabadulásáig. Ezután nem sokkal Chmielek közelében kapcsolódott be a partizánmozgalomba és az 51 fős „Mennydörgés” egységnek lett a parancsnoka. Különleges személyiségének köszönhetően Błaszcaknak sikerült a demokrácia szabályait ötvöznie a renddel és a fegyellemmel. „Mennydörgés”, mert ez lett Błaszcak főhadnagy beceneve is, szorosan együttműködött a helyi emberekkel és a szovjet egységekkel, és a környéken rejtőzködő zsidó ellenállókattal fegyverekkel, lőszerrel és információkkal segített. Apja és fivére német fogságban fejezték be életüket, de a hálás helyiek segítségével a főhadnagynak sikerült elkerülnie a német börtönöket. Katonai sikerei népszerűvé tették, „Mennydörgés” nevét legendák övezték Chmielek környékén.

Dr. Zygmunt Klukowski, a régióval foglalkozó történész így fogalmaz: *„Mennydörgés” kivételes katona volt, akit nagyra értékelték a felettesei. Az ellenállás éveiben kadétból főhadnaggyá lett. Fegyelmet tartott miközben katonáit nagyfokú önállóságra bízta, bátorsággal és jó vezetői készségekkel megáldott parancsnok volt. Törődött a katonáival, amit azok odaadással viszonoztak.*

Amikor 1991-ben Zbigniew Sokal a chmieleki iskola igazgatója lett, a helyi közösség elhatározta, hogy Edward Błaszcak emléke előtt tisztelegve a falu kis iskoláját róla nevezi el. Az elkövetkező években az iskola gyorsan fejlődött, büszkévé téve a falubelieket és felkeltve Waldemar Błaszcak – Edward fiának – figyelmét.

“Chmielek óriási hatással volt édesapám életére, mert itt lépett be a partizánmozgalomba. Amikor az iskola felvette édesapám nevét, a feleségemmel elhatároztuk, hogy meghívunk egy csapat gyereket Chmielekből, hogy töltsék velünk a szünidőt Kołobrzegben. Sajnos fiúnk növekvő rokkantsága megakadályozott bennünket abban, hogy ezt folytassuk” – emlékszik vissza Waldemar Błaszczak, aki – együttműködve az iskola igazgatójával, tanáraival és diákjaival – édesapja emlékére létrehozott egy elkülönített alapot.

2009. október 5-én 5 ezer zloty alaptőkével elindult a Chmielek Oktatási Alap. *„Édesapám tehetséges és aktív gyerekeket támogatott, hiszen – hasonlóan a chmieleki iskola diákjaihoz – ő maga is falusi családból származott. Elmondhatatlanul boldog vagyok, hogy létrejött a Chmielek Oktatási Alap, mert mostantól évente három tanulónak tudok ösztöndíjat biztosítani” – mondta Waldemar Błaszczak.*

Édesapám tehetséges és aktív gyerekeket támogatott, hiszen – hasonlóan a chmieleki iskola diákjaihoz – ő maga is falusi családból származott. Elmondhatatlanul boldog vagyok, hogy létrejött a Chmielek Oktatási Alap, mert mostantól évente három tanulónak tudok ösztöndíjat biztosítani

Waldemar Błaszczak

Az alap célja szorosan kapcsolódik az egykori partizán fiatal tehetséges embereket segítő tevékenységéhez Chmielekben: taneszközök vásárlásával, valamint iskolai kezdeményezések, programok és kirándulások finanszírozásával támogatni az Edward Błaszczak Főhadnagy Általános Iskola oktatási tevékenységét.

Waldemar Błaszczak minden évben 2100 zloty támogatást nyújt a Chmielek Oktatási Alapnak, amely ebből három 700-700 zloty összegű ösztöndíjat oszt ki. Eddig kilenc diák kapott összesen 6 300 zlotyt, hogy különböző versenyeken képviseljék iskolájukat. Az adományozó reméli, hogy a diákok tanulmányaik befejezését követően támogatni fogják az ösztöndíjprogramot. Jelenleg a diákok és családtagjaik az alap 1 %-os kampányát segítik aktívan, aminek köszönhetően 2011-ben több mint 5900 zloty támogatást sikerült megszerezniük.

Napjainkban az alapot az iskolához kötődő személyek működtetik: az igazgató, a tanítók, diákok és a szülők. Az ösztöndíjakon kívül az alap két multimédia lejátszót, hangszórókat és sportszereket vett az iskolának, valamint játékokat az óvodának. *„28 évvel a chmieleki óvoda bezárása után, 2010. szeptember 1-én ismét megnyitottuk az intézményt. A felszerelés egy részét az alap vásárolta“* – mondja Zbigniew Sokal.

Indulása óta az alap hozzávetőlegesen évente 10 ezer zloty bevétellel rendelkezik. A jelenlegi legnagyobb kihívás, hogy miképp fejleszthető tovább az ösztöndíj program, amely a chmieleki diákok támogatásán keresztül a helyi közösség fejlődését is elősegíti.

JÓTÉKONY HÍRESSÉGEK ALAPJA

A Jótékony Hírességek Alapja szociális programokat támogat és ismert személyiségek jótékonyági tevékenységét népszerűsíti. A Jótékony Hírességek eddigi évadjainak és a jótékonyági bálók vendégeinek és támogatóinak köszönhetően az alap – amely az Akadémia a Lengyelországi Filantrópia Fejlesztéséért keretein belül működik – több mint 300 ezer zloty adományt kapott. A pénz egy részét az alap jelenlegi programjaira költik, a másik részét bankban tartják és befektetik, hogy a jövőbeni jótékonyági akciók fedezete is biztosított legyen.

2009 és 2011 között a Jótékony Hírességek Alapja „Zenedoboz“ Alap néven működött és hallássérült gyerekek oktatási és társadalmi integrálódását segítő programokat támogatott. Az alap az évente megrendezett „Zenedoboz“ pályázatokon keresztül osztott támogatást, az első két évben 10 nonprofit szervezet kapott 10-10 ezer zloty összegű adományt.

A győztesek ünnepélyes bejelentése a Jótékonyág csillagai címért folytatott verseny 3. évadjában

A kiosztott adományoknak köszönhetően:

- 128 hallássérült gyermek vett részt különböző oktatási-nevelési programokban;
- 9 tehetséges hallássérült diák kapott ösztöndíjat;
- megjelent Lengyelországban az első, hallássérült kétéveseknek szóló, jelbeszédet használó oktatási munkafüzet;
- 319 óra oktatási-nevelési tanfolyamot szerveztek hallássérült gyermekeknek és szüleiknek;
- 5 szülőnek, 3 hallássérült gyerekeknek szóló film készült az internet biztonságos használatáról;
- 8 cochleáris implantátummal rendelkező gyermek járt egyéni rehabilitációra;

- 20 hallássérült tinédzser vett részt fotószakkörön és a „Fényképezés csendben“ kiállításon;
- elkészült az első labdarúgással foglalkozó lengyel-jelbeszéd szótár;
- 200 hallássérült gyermek vehetett részt egy különleges koncerten;
- 7 hallássérült gyerekek szüleinek készített film született meg;
- megvalósult a hallássérült tinédzserek filmjeit bemutató fesztivál, amelyre a filmeket bemutató jelbeszédű brosúra is készült.

Biztosítandó az alap szakmailag magas szintű és átlátható adományoztatását, az Akadémia a Lengyelországi Filantrópia Fejlesztéséért az üzleti élet, a média és a nonprofit világ ismert és elismert szakembereiből álló Tanácsot bízott meg az alap kezelésével.

Zosia lányunk decemberben megkapta a Jeles gyerekek című fantasztikus könyvet, amely hihetetlenül színes, érdekes és jól érthető. Lányunk megcsinálta a könyvben található összes gyakorlatot, állandóan használja a könyvet, ismétli a jeleket és folyamatosan találós kérdéseket követel. Szerintem szükség lenne a könyv folytatására – minden gyermeknek és szülőnek melegen javaslom!

A kétéves Zosia édesanyja, a Hallássérült Emberekért és a Jelbeszédért Alapítvány által szervezett Jeles gyerekek – kézikönyv kétéveseknek a jelbeszéd gyakorlására című projekt résztvevője

A gyorsan változó társadalmi környezet és a különböző társadalmi csoportok növekvő szükségletei miatt az Akadémia az alap tevékenységének bővítése mellett döntött. 2012-ben az alap nevét Jótékony Hírességek Alapjára változtatta és a rendelkezésre álló forrásokat kiemelkedő jelentőségű társadalmi kezdeményezések támogatására fordítja. Miért a jótékony hírességek? Azért, mert közismert emberek jótékony akcióit népszerűsíti az alap, az ő részvételük nélkül az alap nem is létezne. Éppen ezért azt tervezik, hogy ők maguk, a résztvevő hírességek döntsék el, hogy kik fognak támogatást kapni a verseny 4. évadja során. Minden nyertes egy 10 ezer zloty összegű csekket kap, amelyet az általa kiválasztott program támogatására fordíthat.

GRAŻYNA GĘSICKA EMLÉKALAP

A Grażyna Gęsicka Emlékalap 2010-ben 49 ezer zloty alaptőkével jött létre, hogy közösségi animátoroknak nyújtson ösztöndíjakat. Az emlékalap 2011-ben 10 személyt támogatott.

Grażyna Gęsicka a 2010. április 10-i szmolenszki repülőgép-szerencsétlenségben hunyt el. Tragikus halálával az egész lengyel közélet lett szegényebb. Barátai és a területfejlesztésben vele együttműködő kollégák az ő emlékére alapították a Grażyna Gęsicka Emlékalapot, amely „élő emlékművet“ állít Gęsicka asszony eszméinek és értékeinek.

Grażyna Gęsicka

Grażyna Gęsicka lengyel szociológus és politikus, területfejlesztési miniszter és parlamenti képviselő volt. Az 1980-as években belépett a Szolidaritás mozgalomba, a Mazóviai Munkásegyletem szervezője és oktatója volt, ami miatt a belső elhárítás rendszeresen figyelte. 1990 után területfejlesztési szakértőként dolgozott az Európai Bizottságnak, a Világbanknak, a lengyel kormánynak, a lengyel Kis- és Középvállalkozásokat Népszerűsítő és Fejlesztő Alapítványnak. Munkája révén elismerést szerzett a fővárosban és a vidéki közösségekben egyaránt. Neki köszönhető a Lengyel Területfejlesztési Ügynökség felállítása, amely a mai napig segíti a helyi vállalkozások fejlődését. Az ügynökség néhány munkatársa, mint például Irena Gadaj Biłgorajból, tevékeny résztvevője lett a Grażyna Gęsicka Emlékalap létrehozásának. 2001-ben Gęsicka asszony a Lengyel Területfejlesztési Ügynökség elnökhelyettese, majd 2005-ben területfejlesztési miniszter lett. Halála után hat nappal posztumusz ki-tüntették a Polonia Restituta Parancsnoki Keresztjével és a Kárpátaljai vajdaság emlékérmével. *„Elsősorban az emberek érdekelték, és nem a számok vagy a politika. Nagyon tárgyilagos ember volt. A gazdaságpolitikában újszerűen és újító módon dolgozott. Értette a vállalatok, a helyi közigazgatás, a civil szervezetek és a régiók szerepét az ország működésében. A politikai életben sokkal több hozzá hasonló személyre lenne szükségünk. Mindig optimista volt – függetlenül, hogy*

magánélete vagy szakmai munkája éppen hogyan alakult. Sokat követelt magától, de a munkatársaitól is, akik nagyon tisztelték őt – mondja Jerzy Kwieciński, a Grażyna Gęsicka Emlékalap kurátora.

Az emlékalap létrehozói már az első találkozókön elkezdtek gyűjteni az alaptőkére, amelyre magánszemélyek és intézmények adományaiból 49 ezer zloty gyűlt össze. Ezt biztonságosan befektetik, s az emlékalap működését a befektetés hozamából finanszírozzák.

A kiosztható támogatások jelentős részét az Ifjú animátor ösztöndíjprogramra fordítják. A Grażyna Gęsicka-ösztöndíj célja, hogy kisvárosban vagy falun élő szegényebb családokból származó fiatalok is lehetőséget kapjanak a közösségükért végzett önkéntes munkára. A pályázatot az Akadémia a Lengyelországi Filantrópia Fejlesztéséért a jelöltek kisközösségét jól ismerő Cselekedj Helyben Központokkal és más helyi szervezetekkel közösen hirdeti meg. 2011-ben, az első pályázaton 10 helyi animátor kapott ösztöndíjat. *„Nagyon boldog vagyok, hogy az édesanyámról elnevezett emlékalap hihetővé teszi a fiatalok számára, hogy munkájukat értékesnek és tiszteletreméltónak tartják*” – mondja Klara Gęsicka, Grażyna lánya.

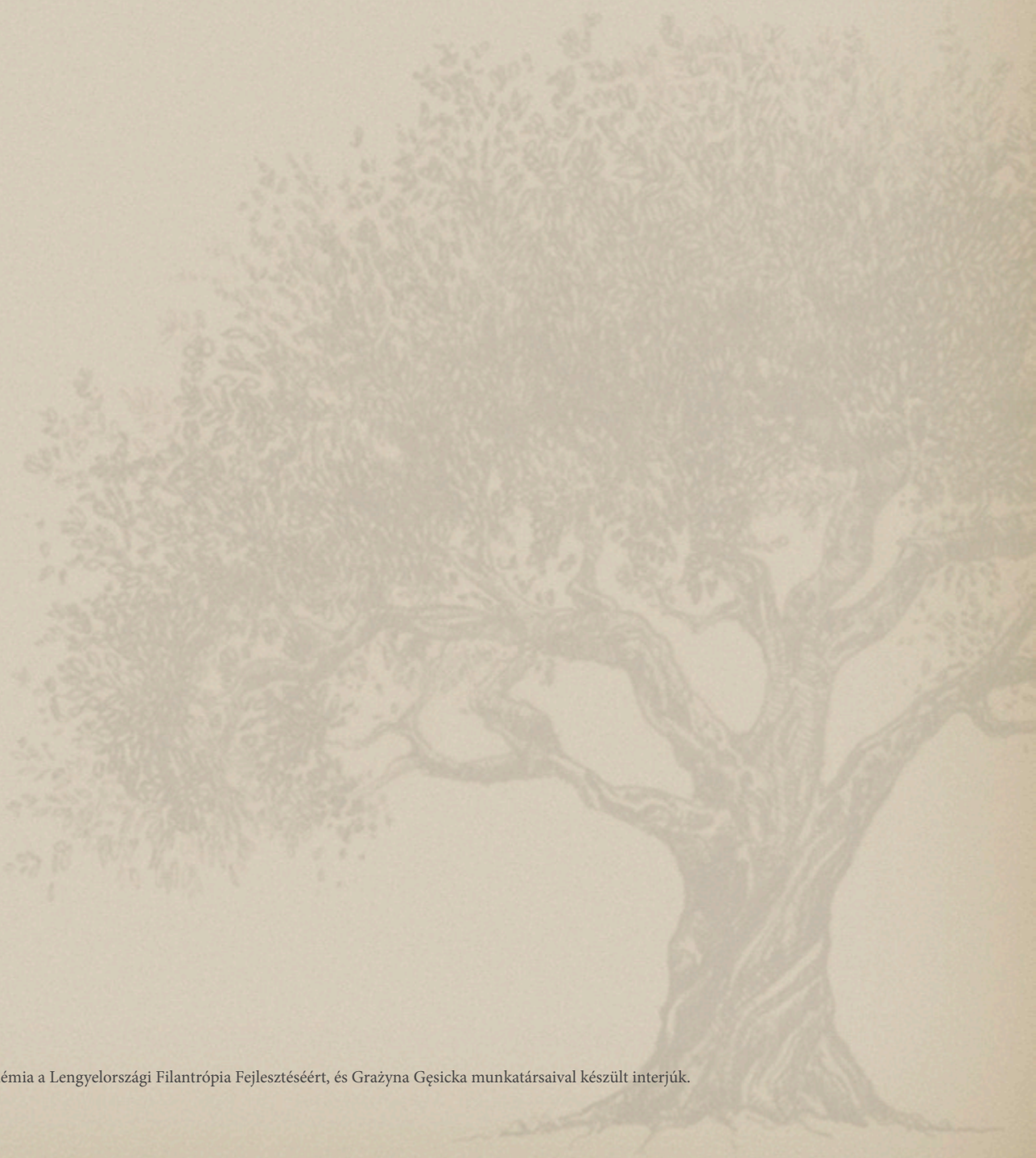
Anyukám mindig is hitt az átlagos emberekben. Nem a 'nagy' vezetőkből, akiknek hatalmukban áll az egész világot megváltoztatni, hanem azokban, akik kis városokban, falvakban élnek, és lelkesedésükkel hitükkel hegyeket képesek megmozgatni. Ő Rynben, egy kis mazóviai városban született, de kitartásának és akaraterjének köszönhetően olyan pozíciókba került, ahol nem csak szülővárosának, de az egész országnak segíthetett. Mindig tudta, hogy honnan indult, ezért mindig értékelte és támogatta a helyi kezdeményezéseket, a közösségeikért tenni képes helyi kezdeményezőket

Klara Gęsicka

Az alap olyan fiataloknak nyújt anyagi támogatást, akik aktívan tesznek közösségükért, tágabb környezetükért vagy iskolájukért. Az ösztöndíjak kulcsszerepet játszanak a fiatalok hosszú távú elköteleződésében, hiszen a díjazottak általában szegényebb családokból származnak, és nem tudják fedezni a közösségi munkához kapcsolódó költségeket. Az ösztöndíjak arra is ösztönzik a fiatalokat, hogy a Grażyna Gęsicka számára fontos értékek szerint éljenek. Az emlékalap egyik nagy kihívása, hogy miképp tud újabb fiatalokat helyi

cselekvésre bátorítani. A Grażyna Gęsicka Emlékalap másik feladata magának az emlékalapnak, mint a magánadományozás egyik formájának népszerűsítése. Az ilyen alapok „élő emlékművet” emelnek az alapítónak (vagy annak, akinek az emlékére az alapot létrehozzák) miközben tiszteletet ébresztenek iránta és lehetővé teszik, hogy a számára fontos értékek továbbéljenek.

TUDJON MEG TÖBBET AZ ALAPOKRÓL!
MAGÁNADOMÁNYOZÁS A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN

CSEHORSZÁG

MIROSLAV DUŠÁNEK ALAP

A Miroslav Dušánek Alapot az Ústí Községi Alapítvány keretein belül alapította meg 2008-ban Helena Beranová asszony, Miroslav Dušánek unokahúga, hogy látássérült embereket támogasson Ústí nad Labem városában és környékén. Miroslav Dušánek vak volt, mégis sikerült teljes értékű életet élnie. A nevét viselő alapon keresztül valósult meg az a szándéka, hogy emlékeztesse a családját a hozzá hasonló sérüléssel élők támogatásának fontosságára. Az alap évente átlagosan három pályázatra összesen 50 ezer cseh korona összegű támogatást nyújt.

Miroslav Dušánek

A Miroslav Dušánek Alap története 20 évvel ezelőtt kezdődött, amikor az Ústí Községi Alapítvány adományozói kapcsolatokért felelős munkatársa egy iskolapadban ült az Izolace Beran későbbi ügyvezető igazgatójával, Helena Beranovával. Az együttműködés 2003-ban kezdődött, amikor a családi tulajdonban lévő közepes méretű, épületszigetelésre specializálódott vállalat néhány ezer korona támogatást nyújtott a közösségi alapítványnak. Az összeget nonprofit szervezetek pályázati úton való támogatására fordították. 2008-ban Beranová asszony különleges és szokatlan döntést hozott: nagybátyja emlékére egy elkülönített alapot hozott létre a közösségi alapítványon belül. Egy évbe tellett, amíg a szükséges jogi és adminisztratív munkák befejeződtek és az első pályázatot meghirdethette a közösségi alapítvány. Ebben az időben lépett színre Beranová asszony fia: ekkor kapcsolódott be a családi vállalkozás döntéshozatalába, majd nem sokkal később ő lett az egyik döntéshozó az alapítványnak nyújtott éves támogatás összegét illetően.

A régi barátság és az adományozókkal való kapcsolatépítés terén jól végzett szakmai munka együtt vezethet egy olyan alap megteremtéséhez, amely megfelel az adományozó elvárásainak és valóra váltja elképzeléseit. Az alapító Beranová asszony a Miroslav Dušánek Alapot nagyon személyes, érzelmekkel átszőtt ügyként kezeli az első perctől kezdve. Ez az attitűd jól megfér azzal, hogy az alap egy szakmailag kitűnő támogatási eszköz a régióban élő látássérültek számára. Az alap sikerének köszönhetően az alapító az idők folyamán megnövelte támogatását.

A Miroslav Dušánek Alap célja, hogy javítsa a látássérültek életkörülményeit. Így ápolja névadójának emlékét, aki maga is vak volt, de mégis teljes értékű életet tudott élni, és aki családját figyelmét is rendszeresen felhívta a hozzá hasonló helyzetű emberek támogatásának fontosságára.

Az alap célját számos, látássérültekkel foglalkozó intézmény, civil szervezet és iskola, vagy éppen család támogatásával éri el. Beranová asszony, a téma szakértőivel konzultálva, úgy döntött, hogy az alternatívák közül az általános iskola utolsó osztályában és a középiskolában tanuló diákok támogatását választja. Így hozzájárulhat a látássérült gyerekeknek a középiskolában, illetve a felsőfokú oktatásban való eredményes részvételéhez. Emellett az alap lehetőséget nyújthat látáskárosult fiataloknak képességeik fejlesztésére és tudásuk növelésére, hogy beilleszkedhessenek a társadalomba és sikeresek lehessenek a munkaerőpiacon.

A megalapítás óta eltelt négy évben az alap összesen 200 ezer korona támogatást nyújtott 10 általános és középiskolás tanulónak. Általában a tanuláshoz szükséges eszközöket kapnak (laptopot és különleges szemüveget), hogy csökkentsék az egészséges gyerekekkel szemben fennálló hátrányukat és ne kelljen különleges iskolába járniuk, hanem saját környezetükben tanulhassanak. Egy súlyosan látáskárosult tanuló támogatásból vásárolt eszközöknek köszönhetően 2011-ben sikeresen fejezte be középiskolai tanulmányait, felvették az ostravai egyetemre, ahol most elsőéves hallgató.

JOSEF, MARIE ÉS ZDENKA HLÁVKA ALAPÍTVÁNY

A Josef, Marie és Zdenka Hlávka Alapítvány a legrégebbi cseh alapítvány. 1904. január 25-én alapította Dr. Josef Hlávka, a kitűnő cseh építész és építési vállalkozó, aki élete végén egész vagyonát az alapítványra hagyta. Az alapítvány eredeti célja a cseh nemzet tudományos, irodalmi és művészeti életének támogatása, valamint ambiciózus és tehetséges prágai diákok ösztöndíjakkal való segítése. Josef Hlávka alapítványa az egyetlen olyan cseh alapítvány, amely a náci és a kommunista időkben is folyamatosan működhetett.

Josef Hlávka 1831. február 15-én született Přešticében. Apja egyszerű irodai alkalmazott volt. Amikor családja felismerte, hogy gyermekük milyen tehetséges, az akkoriban lehetséges legjobb iskoláztatást biztosították számára – Klatovyba járt középiskolába, majd a Prágai Műszaki Egyetemen építészetet, végül pedig a híres bécsi Szépművészeti Akadémián építőművészetet tanult. Tanulmányai után állami ösztöndíjből hároméves európai tanulmányútra ment. Hazatérése után nagyon sikeres építési vállalkozó lett. Hlávka úr már élete során közel másfél millió koronát fordított a tudomány és a kultúra finanszírozására. A Josef, Maria és Zdenka Hlávka Alapítványt második felesége halála után, 1904. január 25-én hozta létre. Josef Hlávka minden ingó és ingatlan vagyonát az alapítványra hagyta, amelynek értéke mai áron megközelítőleg két milliárd koronát tett ki (akkor 4 655 282 korona és 20 cent volt).

Az alapítvány tevékenysége szorosan összefonódott a cseh társadalom sorsával: a történelmi változások jelentősen befolyásolták az alapítvány célját és tevékenységét. Ez különösen igaz az 1939 és 1948 utáni időszakokra. A csehszlovák független állam megalakulása után, 1918-tól kezdődően az alapítvány Josef Hlávka végrendeletében meghatározott módon tevékenykedett, azaz a cseh nemzet „felemelkedését” szolgálta. Ennek megfelelően a Cseh Tudományos, Irodalmi és Művészeti Akadémiát, a prágai egyetemi kollégiumokat és a Közgazdasági Intézetet támogatta.

Annak ellenére, hogy az első világháború okozta gazdasági és pénzügyi válság miatt az alapítvány vagyona is veszített értékéből, 1904 és 1939 között tevékenysége nagy hasznára volt a cseh társadalomnak és emelte az oktatás színvonalát. Elég, ha csak arra a háromezer-ötszáz egyetemistára gondolunk, akik ingyen lakhattak a Hlávka Kollégiumban: ők az alakuló cseh értelmiség jelentős részét képezték, s pozitív hatásuk a mai napig érezhető. Hlávka úr öröksége és az 1939-ig elvégzett munka befolyással bírt az alapítvány 1945 utáni sorsára. 1953-ban a kormány – egy kivétellel – minden alapítványt megszüntetett. A kivétel a Hlávka Alapítvány volt, amelynek engedélyezték a további működést – igaz egy nagyon leszűkített tevékenységgel, amihez eredeti vagyonának csak a töredékét hagyták meg. 1954-ben a Közgazdasági Intézetet drámai módon számolták föl. A prágai diáktársadalmat megfosztották a Josef Hlávka Kollégiumtól, amelyet később állami tulajdonba vettek. 1989-ig az alapítványnak többször sikerült elkerülnie

a megszűnést, legutoljára 1987-ben, ami az alapítványban dolgozó kitűnő cseh tudósoknak, az alapítvány támogatóinak és a Cseh Műszaki Egyetem pártfogásának köszönhető.

Az 1989. novemberi bársonyos forradalom és az azt követő változások lehetővé tették, hogy feléledjen Josef Hlávka értékes öröksége, újjászülessen alapítványa és támogassa a prágai kiváló egyetemi diákokat, kimagasló tudósokat és művészeket, valamint elősegítse – a Hlávka Közgazdasági Intézeten keresztül – a cseh társadalom felemelkedését és gazdasági fejlődését.

Az alapítványnak, kötelezettségei megfizetése után, csak egy feladata van vagyonának 70 százalékával támogatni mindenféle cseh tudományos, irodalmi, művészeti tevékenységet, ezek nemzetközileg fontos és világhírré érdemes eredményeit megismertetni a nagyközönséggel, hogy azokból mindenki részesülhessen. A maradék 30 százalékot tehetséges egyetemi diákok támogatására rendelem, hogy figyelmüket kizárólag a tanulásnak szentelhessék, ezzel alapozva meg saját és egész nemzetünk jövőjét ...

(Idézet Josef Hlávka végrendeletéből)

Az alapítvány jelenlegi célja, hogy támogassa a cseh tudományos, irodalmi, kulturális és művészi életet, és felkarolja a szegény, ámde tehetséges Prágában tanuló diákokat – ahogy azt az alapító elképzelte. A Hlávka Közgazdasági Intézet pedig segíti a tudásbővítést és a tapasztalatszerzést azért, hogy Csehország megállja helyét az európai országok gazdasági versenyében. Az alapítvány ösztöndíjakat nyújt tehetséges, de szegény diákoknak, hogy utazással vagy egyéb módon bővíthessék tudásukat. Az alapítvány Josef Hlávka díjjal és éremmel jutalmazza az általa támogatott diákok közül a legjobbakat. Végül, de nem utolsósorban évente támogatja a Josef Hlávka örökségét folytatókat, mint például Přeštice város önkormányzatát az oktatás és a kultúra támogatásáért, a Klatovy középiskolát a tehetséges diákok segítéséért, illetve a brünni Műszaki Egyetemet vagy a Nemzeti Múzeumot. Jelenleg az alapítvány vagyona 300 millió korona és évente 4 millió korona támogatást oszt szét.

HORA ALAP

A Hora Alapot 2006-ban alapította meg Marie Horová és Václav Hora a VIA Alapítvány keretein belül. Horová asszony fiatal lányként Kárpátaljáról Prágába menekült, hogy elkerülje a szülei által kiválasztott férfivel való kényszerházasságot. Ezután majdnem 70 év telt el, amikor ismét szülőföldjére lépett. Látogatása után úgy döntött, hogy eladja prágai házát és annak árát falusi gyerekek megsegítésére fordítja. Férjével 500 ezer koronát bocsátottak az alap rendelkezésére, amely öt éve támogatja a kárpátaljai gyerekek tanulását és személyiségfejlődését.

Marie Horová-Mišanič 1919-ben született a ma Ukrajnához, a két világháború között Csehszlovákiához tartozó, kárpátaljai Nižný Studenýben (Alsóhidegpatak). 18. születésnapja előtt nem sokkal apja úgy döntött, hogy egy gazdag földműveshez adja feleségül, akinek meghalt a felesége és nem volt, aki vigyázzon három kisgyermekére. Marie pénzt kért kölcsön nagyanyjától és Prágába menekült.

Marie 1937-ben érkezett meg Prágába, ahol az ott élő kis ruszin közösség segítette neki munkát találni. A II. világháborút követően Marie nagyon félt, hogy a szovjet titkosrendőrség, sok más prágai ruszinhoz hasonlóan, őt is deportálja a gulágra. Ezért segítséget kért egy cseh barátjától, aki a Platýz kávézóban dolgozott. A barátja szívesen segített és mindjárt meg is kérte a kezét. 1946. április 6-án keltek egybe és új élet kezdtek közeiben. *„Mindketten felszolgálókként dolgoztunk és apránként gyűjtöttük össze azt a pénzt, amiből hosszú évek múltán megvettük a házunkat. Nagyon boldogok éveket töltöttünk együtt“* – foglalja össze egyszerűen Horová asszony azt a 61 évet, amit Václav Horával töltött el. Hora úr 2007-ben halt meg.

Gyémánt esküvőjük előtt ellátogattak abba a falucskába, ahol Marie felnőtt. Amit Kárpátalján láttak olyan erős hatással volt rájuk, hogy szokatlan lépésre szánták el magukat. Miután visszaérkeztek Prágába, eladták a házukat, az árát pedig ukrainai gyerekek megsegítésére ajánlották föl. *„Szeretnénk, ha minden gyerek legalább az általános iskolát elvégezné“* – ez volt a Marie és Václav Hora „egyszerű“ kívánsága.

A Hora házaspár világos elképzeléssel rendelkezett: szerették volna a megsegíteni azokat a szegény gyerekeket Volovec és Mizshirja járásból, ott, ahol Marie Horová felnőtt, akik tehetségesek és elszántak voltak, akik szerettek volna valamit elérni az életben. Miközben az ügyvédjükkel kidolgozták azt, hogy miként adhatják el a házukat úgy, hogy életük végéig benne lakhassanak, elhatározták, alapítványt hoznak létre. De amikor rájöttek, hogy ez még egy fiatal embernek is fárasztó procedúra, elkezdtek keresni egy már létező és megbízható alapítványt. Így jutottak el a VIA Alapítványhoz és háromhónapnyi tárgyalás után létrehozták a Hora Alapot az alapítvány keretein belül.

Marie és Václav 500 ezer koronát adományozott az alapnak, amely négy éve évente egyszer hirdeti meg pályázatát. A beérkező programterveket alapítványi szakemberekből és a Ruténia Barátai Egyesület tagjaiból álló szakértők véleményezik, míg a végső döntést Marie Horová hozza meg. Az alaphoz más adományozók is csatlakozhattak. Így történt, hogy Maria Čeloudová, aki Münchenben él, de Kárpátaljáról származik, kétszer is 100 ezer koronával járult hozzá az alaphoz. Négy éve alatt az alap 14 projektet támogatott összesen 799 ezer koronával.

Szeretnénk, ha minden gyerek legalább az általános iskolát elvégezné.

ez volt a Marie és Václav Hora „egyszerű“ kívánsága

A Hora Alap támogatásának köszönhetően a munkácsi árvaház megvehette az első nyolc számítógépét és elkezdhetett angolt és informatikát tanítani a gyerekeknek. Ust Corna, amely egy nagyon elszigetelt falu, összkerék meghajtású autóbust vehetett, aminek köszönhetően a falubeli gyerekek bármilyen időjárási körülmények között eljuthatnak az iskolába. A kolocavai általános iskola szinte minden taneszközét megújíthatta, valamint az árvaházból kikerülő gyerekek segítséget kaphattak felnőtt életük elkezdéséhez az ungvári Félúton háznak köszönhetően.

Tavaly Horová asszony nyílt csonttöréssel kórházba került. 91 évesen az állapota gyorsan romlott és hamarosan elhunyt. Halála után a VIA Alapítványt bevonták a hagyatéki eljárásba – Marie Horová minden vagyonát az alapítványra hagyta.

RENEZÁNSZ ÖSZTÖNDÍJ ALAP

A Reneszánsz Ösztöndíj Alapot Martin Hausenblas 2011-ben hozta létre az Ústí Községi Alapítvány keretein belül. Martin, aki sikeres Ústíban élő üzletember, úgy döntött, hogy megváltoztatja életét, mert nem lelt benne elég örömet. Belevetette magát a fenntarthatóság témájába és jó lokálpatriótához méltóan megalapította a Reneszánsz Ösztöndíj Alapot. Az alapon keresztül az Ústí régióban élő tehetséges fiatalok külföldre mehetnek tanulni és tapasztalatot szerezni, majd hazatérve lehetőséget kapnak a város és környékének gazdasági, tudományos, kulturális, szociális vagy politikai életében való részvételre, hogy ily módon járulhassanak hozzá közösségük fejlődéséhez. Martin éves jövedelmének 10 %-ával támogatja az alapot és úgy döntött, hogy halála után vagyonának 30 %-át hagyja az alapra.

Martin Hausenblas

Martin Hausenblas az Ústí régióból származik, 38 éves és az Ústí nad Labem-i székhelyű, márkás textileket exportáló Adler vállalat tulajdonosa. A vállalat megalapítása után éveken keresztül kora reggeltől késői éjszakáig dolgozott. Egyszer hazafelé tartva, majdnem életét veszítette egy autóbalesetben. Ez volt az a pillanat, amikor Martin megállt, és úgy döntött, hogy megváltoztatja életét. Ausztráliába ment pihenni, majd hosszabb időt töltött a Szaharában. Hazatérve lemondott az igazgatótanácsi tagságáról és elhárította, hogy minden évben három hónapot külföldön töltsön, ahol elsősorban idegen nyelveket tanul. Egyik útja során találkozott a fenntarthatóság témájával, amely nagyon megragadta.

Rendkívül érdekelt az is, hogy milyen hosszú távú tervek vannak lakóhelyének fejlesztésére. Úgy találta, hogy semmilyenek, ezért ő saját tervet készített: Ústí nad Labem, a fenntartható élet városa címmel.

Amióta megvan az irány, pénzt, idejét és tudását arra fordítja, hogy tervét lépésről lépésre megvalósítsa. Úgy határozott, hogy egyik tevékenységként helyi ügyeket fog támogatni. Támogatási céljait két személyes élménye formálta. Az egyik unokahúga története, aki 15 éves korában azt mondta neki, hogy modell szeretne lenni, de nincs 240 koronája, hogy Prágába utazzon a válogatóra. Martin megígérte, hogy egy éven keresztül havi 2 000 koronát ad neki azzal a feltétellel, hogy amennyiben modell lesz belőle, visszaadja a pénzt. Az unokahúg, akit Jana Knauerováknak hívnak, manapság New Yorkban él és híres fotómodell. Jana két év múlva visszaadta a kölcsönkapott pénzt.

A másik élmény a külföldön töltött hónapoknak köszönhetően saját életében bekövetkezett változással kapcsolatos. Az idegen nyelvet tanulók önbizalma megnő, hisz a nyelvvel együtt azt is megtanulják, hogy miképp éljenek az adott országban. És „csak“ hazatérvén veszik észre, hogy teljesen megváltoztak.

Úgy gondolom, hogy az a személy, aki jól megismeri a világot, idegen nyelveket sajátít el, jó iskolákba jár és tisztában van a számára fontos értékekkel, külföldről visszatérve hazájába mindennel rendelkezik, hogy részt vegyen a gazdasági, tudományos, kulturális, társadalmi vagy politikai életben, s így járuljon hozzá az Ústí nad Labem-i régió fejlődéséhez.

Martin Hausenblas

Martin Hausenblasnak ilyen elképzelések jártak a fejében, amikor felkereste az Ústí Községi Alapítványt azzal, hogy szeretné, ha a térségből minél több fiatal töltene el időt külföldön. A közösségi alapítvány saját tudásával egészítette ki Martin terveit és megszületett a Reneszánsz Ösztöndíj Alap.

Martin úgy döntött, hogy éves jövedelmének 10 %-ával támogatja az alapot. Egy éves sikeres működés után úgy határozott, hogy halála után vagyonának 30 %-át az alapra hagyja, amely azért nem viseli az alapító nevét, mert a kezdetektől fogva az volt Martin szándéka, hogy más adományozók is csatlakozzanak az alap támogatásához. Már az első év után három kisebb adományozó csatlakozott, így nem egy személytől függ az alap pénzügyi helyzete, miközben nagyon fontos az alapító hosszú távú támogatása. Pénzügyileg nézve az alapnak van egy állandó és egy „átfolyó“ része. Az állandó rész minden befolyó adomány 10 %-ából képződik és célja, hogy biztosítsa az alap folyamatosságát és fenntarthatóságát. Martin vagyonának 30 %-a ebbe az állandó részbe fog kerülni. Az alap „átfolyó“ részébe jutnak azok az összegek, amelyeket évente fiatalok pályázhatnak meg, hogy külföldre mehessenek, s ott új élettapasztalatokat szerezzenek, nyelvet tanulhassanak és könnyebben bekerülhessenek a csehországi felsőoktatásba.

Az alap működésének két éve alatt 16 tehetséges fiatalot támogatott külföldi tanulmányaiban, hogy jobban megismerjék a fogadó országot és a nyelvet. A diákok a világ egészen különböző pontjain tanulnak: az USA nyugati partján és Vietnam keleti felében, Észak-Finnországban és Dél-Ausztráliában. Az alap közel 50 ezer amerikai dollárt költött eddig ösztöndíjakra.

Martin hisz abban, hogy a közösségbe fektetett pénze komoly profitot fog hozni. Nemrégiben az alap egyik ösztöndíjasa, aki jogi doktorátusát készíti egy híres bostoni egyetemen, ezt írta haza: *„Amikor visszatérek Ústíba, a szerzői jogok specialistája leszek. A város egyetemének felajánlom segítségem, hogy az ott ki- vagy feltalált dolgok után megkaphassa a neki járó jogdíjakat.“*

Eddig évente 8 diákot támogatott az alap, Martin nagy vágya, hogy évente 45 (egy egész busznyi) diák kaphasson ösztöndíjat.

TUDJON MEG TÖBBET AZ ALAPOKRÓL!
MAGÁNADOMÁNYOZÁS A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN

SZLOVÁKIA

BONA VIA ALAP

A Bona Via Alapot Andrej Sitkey alapította 2004-ben a Nyitrai Községi Alapítvány keretein belül. A közlekedési mérnök végzettségű Sitkey azzal a céllal hozta létre saját alapját, hogy azokra a problémákra találjon közösségi megoldást, amelyekkel naponta szembesült munkája során. A rendszeres közlekedési balesetek, a közutakon kioltott emberi életek, a hivatalos szervek érdektelensége készítette cselekvésre. A Nyitrai Községi Alapítványt akkor ismerte meg, amikor ő maga pályázott egy baleset-megelőzési projekt finanszírozására. Hamarosan felismerte, hogy más módon is együttműködhet a közösségi alapítvánnyal, s így jutott arra az elhatározásra, hogy annak keretein belül hozza létre saját alapját a közúti biztonság javításáért.

Andrej Sitkey

Andrej Sitkey 38 éves, két fiú – Andrej és Eduard – büszke édesapja. A Régiós Közlekedési Felügyeletnél dolgozik közlekedésmérnökként, feladata a közlekedési balesetek okainak feltárása és olyan megoldások kidolgozása, amelyek csökkentik a balesetek számát. Emellett nagyon sokat tesz a gyerekek közlekedésbiztonsági oktatásáért. Elképzelése szerint sokat javítana a közlekedésbiztonságon, ha a hivatalos szervek nagyobb pénzügyi és morális támogatást nyújtanának a helyi szintű baleset-megelőzéshez. Ennek hiánya készítette cselekvésre és a Bona Via Alap megalapítására.

Sitkey úr megértette, hogy ha a jövőt akarja megváltoztatni, akkor az ifjúság oktatásával kell kezdenie. Ezért elindította saját adományoztó programját, a Bona Via programot, amelynek célja a balesetek megelőzése, az óvodások és általános iskolások felkészítése a biztonságos közlekedésre. Amikor harmincévesen elkezdte a program megvalósítását nem tudta, hogy néhány év múlva apa lesz és saját fiai is az általa kezdeményezett programnak köszönhetően fogják elsajátítani a biztonságos közlekedés alapjait azon az óvodai közlekedési játszótéren, amelyet a Bona Via Alaptól kapott 420 eurós adományból építettek.

Az alapot az induláskor csak Sitkey úr támogatta. Később meggyőzte kollégáit is és ők is csatlakoztak, majd elkezdett adományt gyűjteni a helyi vállalatoktól. Jelenleg már kollégái, ismerősei és üzletfelei is rendszeres pénzügyi adományokat nyújtanak az alapnak.

A közlekedési ismeretek elsajátítása fontos helyet foglal el a nyitrai régió több mint 30 általános iskolájának és óvodájának oktatási tervében. Minden második iskola rendelkezik közlekedési játszótérrel. Az alap tevékenysége jól látható, de hatását nem könnyű meghatározni: „*Nem tudom, hogy hány balesetet vagy sérülést előztünk meg. De a mi esetünkben a számok nem fontosak. Ha alapunk 'csak' egyetlen egy gyermek életét mentette meg, már akkor elértük a célunk*“ – mondja Andrej Sitkey.

Egy alap ideális lehetőséget nyújt, hogy megvalósítsuk azt, ami érdekel minket, vagy éppen támogassuk a számunkra fontos ügyet.

Andrej Sitkey

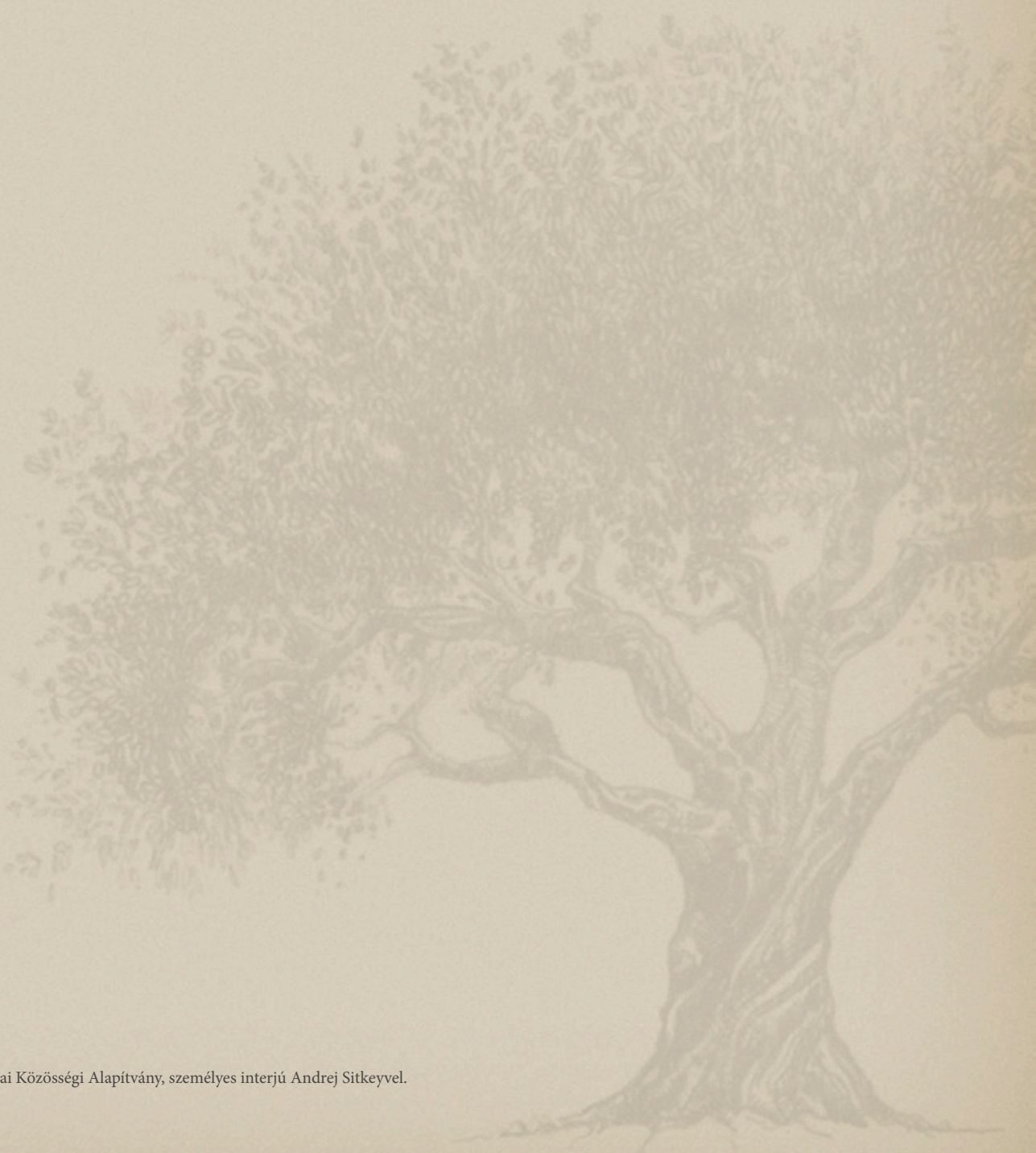

A közösségi alapítvány és a közlekedésmérnök közötti együttműködés egyre ismertebbé válik. „*Az alap gyorsan fejlődik. Tevékenységét újabb és újabb elemekkel bővítjük. Nemrégiben új logót alkottunk, az alapítóval közösen áttekintettük az alap stratégiáját, és az adományoztó program pályázati felhívását is tökéletesítettük*“ – mondja Lubica Lachká, a Nyitrai Községi Alapítvány igazgatóasszonya. Sitkey úr személyesen vesz részt az alap által támogatott projektek megvalósításában, hogy megtudja, milyen egyéb segítségre van szüksége a pályázónak. Például

gyakran előfordul, hogy közreműködésével közlekedési rendőrök önkéntes munkával járulnak hozzá a projekthez: elmagyarázzák a biztonságos közlekedés legfontosabb szabályait vagy éppen a közlekedérendészet munkáját népszerűsítik. Bemutatják egy rendőrautó belsejét miközben a szól a sziréna vagy kérdezz-felelek játékokat játszanak a gyerekekkel, amelyeken a nyertesek különböző közlekedésbiztonsággal kapcsolatos díjakat kapnak. Az alap segít csökkenteni a rendőrök irányába még mindig létező előítéleteket is, mert a társadalom még mindig inkább „a büntetések beszédőiként“ tekint rájuk, mintsem a „balesetek megelőzőire“. Az alap 2005 és 2012 között 43 projektet támogatott összesen több mint 11 ezer euró összeggel.

Csodálatos kapcsolatok alakultak ki iskolák, szülők, gyerekek, a közösségi alapítvány és az alapító között, amelyek a megfelelő viselkedésre tanítanak – s nem csak közlekedés közben. Sitkey úr viselkedése egyáltalán nem nevezhető átlagosnak, s éppen azért nagyon értékes, mert arra tanít, hogy mindig adhatunk többet, mint amire számítanak ...

CYRIL GAZDARICA ALAPJA

Louis Gazdarica kanadai farmer 2009-ben alapította meg a Cyril Gazdarica Alapját a Liptói Községi Alapítványon belül. Gazdarica úr szülei Háromrevucából (szlovákul Liptovské Revúce) vándoroltak ki Kanadába évtizedekkel ezelőtt. Szülei szülőhelyének meglátogatása után azon gondolkodott, hogy miképp támogathatná a liptói iskolarendszert jól, átláthatóan és eredményesen. Azt a tanácsot kapta, hogy vegye föl a kapcsolatot a témában sok tapasztalattal rendelkező Liptói Községi Alapítvánnyal. Az ismerkedésből együttműködés lett, aminek eredményeképpen Gazdarica úr már számos iskolát és oktatási programot támogatott az alsó-liptói körzetben.

Louis Gazdarica

A liptói születésű Štefan Gazdarica 1925-ben hagyta el az akkori Csehszlovákiát és Kanadába ment dolgozni. Éveken keresztül bányászként kereste kenyerét, majd saját vállalkozásba kezdett. 1930-ban felesége Maria és legidősebb fia, Steven is követte Kanadába, ahol letelepedtek, de mindvégig megőrizték a szülőföld szeretetét és szoros kapcsolatot ápoltak az ott-hon maradó családtagokkal, barátokkal. A Gazdarica családban még két fiú, Cyril és Louis, született Kanadában és ők is „átvették” szüleik kötődését Szlovákiához.

A liptói emberek Louis Gazdaricát tapasztalt, széles látókörű, sokoldalú embernek írják le, aki óriási tudással rendelkezik Szlovákiáról, a világgazdaságról vagy éppen a sportról. Habár már Kanadában született, kitűnően beszél szlovákul.

Gazdarica úr nagyon szerény, szellemes és idős kora ellenére szomjazza a tudást és soha nem vág fel a sajátjával. Középiskolai tanárként francia nyelvet és biológiát tanított, majd farmer lett és még ma is ezzel foglalkozik.

A majdnem 78 éves Louis Gazdarica azért lépett kapcsolatba a Liptói Községi Alapítvánnyal, mert szeretne támogatni a régió fejlődését, de fogalma sem volt mit és hogyan. Néhány találkozó után Gazdarica úr úgy döntött, hogy egy elkülönített alapot hoz létre jól meghatározott céllal. *„Már rövid együttlét után is mindketten úgy éreztük, mintha évek óta ismernénk egymást. Louis nagyon közvetlen volt, olyan kérdéseket tett föl, amit mások csak 5-6 találkozó után mertek volna megkérdezni, így nem volt nehéz megismerni. Jól megértettük egymást, már az első percben barátok lettünk”* – emlékszik vissza Ivan Šeňšel, a Liptói Községi Alapítvány kuratóriumának az elnöke.

2009 óta Louis több mint 160 ezer eurót adományozott az alapon keresztül a Liptói régió oktatásának fejlesztésére. Egyik kedvence a háromrevucai általános iskola, amely élete 180 fokok fordulatot vett Louis támogatásának köszönhetően. Korábban éppen olyan volt, mint bármelyik szlovák falusi iskola. Manapság a diákok laptopok, szoftverek és egyéb modern taneszközök segítségével tanulnak. „A gyerekek magas színvonalú oktatásban részesülnek, amely elképzelhetetlen lenne Gazdarica úr támogatása nélkül. A közösségi alapítvány önkéntese, Ivan Srba, Kanadában tanulhatott támogatásának köszönhetően. Ivan rengeteget dolgozott az alapítványban és nagy hálával tartozunk Gazdarica úrnak, hogy így viszonzhattuk hosszú évek önkéntes munkáját” – meséli Janka Mrlianová a Liptói Közösségi Alapítvány munkatársa.

Ez egyszerűen bámulatos, hogy mi minden van itt Szlovákiában. Kanadában ezer kilométert is levezethet az ember és csak erdőt és búzaföldeket lát, míg Szlovákiában az ország egész történetét megismerheti 100 négyzetkilométeren. Ilyen csodálatos tájat sehol sem láttam korábban! Hegyek, várak, kastélyok, régi városok, múzeumok. Van még valahol ilyen a világon?

Louis Gazdarica

Louis Gazdarica rendszeresen meglátogatja a régióban működő óvodákat és általános iskolákat, hogy megismerje a tanárok és a diákok szükségleteit. „Nagyon közeli, személyes kapcsolatot ápol a helyi emberekkel. Louis udvarias, barátságos és nagyon szeret segíteni” – mondja Janka Mrlianová. Mivel sem Cyrilnek, sem Louisnak nincsenek gyerekei, ezért úgy döntöttek, hogy a liptói gyerekeknek hagynak üzenetet, ott ahol a Gazdarica család gyökerei vannak. Cyril halálakor testvérére hagyta vagyonát. Louis álma, hogy az örökölt vagyont a Liptói Közösségi Alapítványnak adományozza, ezért nevezte el az alapot Cyril Gazdarica Alapjának.

PADOK ALAP

A Padok Alapot 2006-ban hozta létre a Pozsonyi Közösségi Alapítvány. A közösségi alapítvány célja a közjót szolgáló tevékenységek támogatása Pozsonyban és az ország más régióiban. Évekkel ezelőtt a szervezetben dolgozók elhatározták, hogy felkutadják a szlovákiai jótékonykodás gyökereit. Fölfedezték, hogy számtalan fontos ember élt Pozsonyban, akik árvaházakat, iskolákat, diákokat és kórházakat támogattak, de nevük mára szinte már teljesen feledésbe merült. A közösségi alapítvány a Padok Alapon keresztül szeretné elérni, hogy a nagyközönség többet tudjon meg ezekről a régen élt bőkezű adakozókról.

A Pozsonyi Közösségi Alapítvány célja az adományozás fejlesztése és a jótékonykodás népszerűsítése, valamint a pozsonyi lakosok közötti jó kapcsolatok építése. 2000-ben alapította hat, a kulturális, társadalmi és üzleti életben ismert személyiség, hogy aktívan hozzájáruljon a pozsonyiak életminőségének javításához. Az alapítvány – eredményes munkájának köszönhetően – jó hírnévre tett szert saját városán belül. Alapítása óta a Pozsonyi Közösségi Alapítvány több mint ezer projektet támogatott összesen 1,2 millió euróval.

Azért döntött az alapítvány a padok mellett, mert az emberek szinte semmit sem tudnak a régi idők bőkezű adományozóiról. Nem ír róluk senki, utcák nem viselik nevüket, alig-alig találunk róluk információt. Ezek az emberek oly sokat tettek a városért és tetteik a ma élők számára is ösztönzőek lehetnek. Nagyon szomorú, hogy a II. világháborút követő politikai változások nyomán ezeket az alapítványokat felszámolták és vagyonukat államosították, amivel ezeknek a sokat segítő embereknek a neve is sokáig feledésbe merült.

Daniela Danihelová, Pozsonyi Közösségi Alapítvány

Az alapítványban dolgozók fontosnak érezték annak bemutatását, hogy a játékoskodásnak mély gyökerei vannak Szlovákiában. Ezt úgy érték el, hogy a múltat összekötötték a jelennel: a város főterén egy-egy padot neveztek el azokról a kiemelkedő személyekről, akik érdemben és pozitívan hatottak mások életére. Ennek köszönhetően a lakók és a turisták egyaránt többet tudhatnak meg azokról a nagyszerű és bőkezű adakozókról, akik sok-sok évvel ezelőtt haltak meg. Történetüket, emléküket, munkásságukat eddig csak családjuk őrizte, de most már mindenki számára megismerhető.

A padokat az árvaházak, iskolák és gyereketthonok nagylelkű és gazdag pártfogóiról nevezték el, akik sokat segítettek a szegényeken, mozgássérülteken vagy diákokon. *„Szintén ezeknek a személyeknek köszönhető, hogy Pozsony a barátságos emberek városa lett. Jó tetteik tiszteletet ébresztettek és közösséget teremtettek a lakosság köreiből”* – mondja büszkén Daniela Danihelová a Pozsonyi Községi Alapítvány munkatársa. A tisztelet később, a 21. század elején jelent meg, amikor pontosan 14 padra került föl a szlovák és angol nyelvű bronztábla egy-egy bőkezű adakozóról. Az alapítvány azt tervezi, hogy a jövőben a város „egyszerű” lakóinak is lehetőségük lesz emléktáblát elhelyezni a padokon egy számukra különleges emberről. *„Tán valakinek csodálatos emlékei vannak a nagymamájáról, akivel együtt fedezte fel Pozsony egy békés szegletét vagy nagyapjáról, aki a Duna-parton tanította meg biciklizni. Vagy valaki más, akitől sok segítséget kapott”* – teszi hozzá Daniela.

A padok a következő személyeknek állítanak emléket:

František Bode (1828–1900) és felesége, Emília

1897-ben kelt végrendeletükben alapítványt alapítottak, amelyre vagyonuk felét hagyták. Az alaptőke hozamából kórházakat, árvaházakat, menhelyeket, gyermekóvát támogattak – evangélikus, római katolikus és zsidó vallású személyeket egyaránt.

Terézia Brunswicková grófnő (1775–1861)

Brunswicková grófnő (magyar helyesírással Brunsvik Teréz) Pozsonyban született, az első két pozsonyi óvoda megalapítása fűződik a nevéhez.

Laura Jarná (1912–2003)

Angoltanár, aki szinte egész életét Pozsonyban élte le. 2000-ben 450 ezer koronát adományozott szeretett városának, amelyet a Mihály kapu alatt futó árok felújítására használtak föl.

Josef Jiringer (1809–1862) és testvére Anna Flengerová

Pozsonyi polgár, aki pénzt adományozott egy szegényeknek ételt osztó ingyenkonyha felállítására a téli hónapokban. Anna testvére folytatta humanitárius tevékenységét és számos alapítványt alapított.

Georg Kováts, MD. (1843–1907)

Orvos, az első gyermekkórház, óvoda és közfürdő megalapítója, hajléktalanoknak ételt osztó ingyenkonyha kezdeményezője. Aktív tagja volt a Pozsonyi Városszépítő Egyesületnek, amelynek – többek között – számos szökőkutat és parkot köszönhet a város.

Ludovít Kováts, MD. (1876–1968)

Városi egészségügyi tanácsos, szegény gyermekeket és egyedülálló anyákat segítő szociális intézményeinek alapítója, a Csehszlovák Vöröskereszt szlovák tagozatának megalapítója, valamint a Madár- és Állatvédelmi Társaság elindítója.

Ferdinand de Martinengo (1821–1895)

Pedagógus és aktív közösségi ember, alapítója volt az önkéntes tűzoltó egyletnek, a Humanitas Társaságnak, amely szegény diákokat támogatott felekezeti hovatartozásra való tekintet nélkül, sportklubokat indított el, és az iskolai testnevelés oktatás kezdeményezője volt.

Andrej Samuel Royko (1774-1840)

Alapítványt hozott létre árvaházak, kórházak, szegényházak támogatására. Az alapítvány Pozsony szépítését is támogatta.

Katarína Schiffbecková (a XIX. században élt)

Az általa alapított alapítvány alaptőkéjének hozamát szegény mesteremberek, állásnélküli cselédek és ingyenkonyhák támogatására fordították. A Blumental-templom melletti három, általa fenntartott házban együtt volt jelen a munka, a jótékonykodás és az egészségmegőrzés.

Ignaz Schreiber (1783–1869)

Pozsonyi polgár, aki három házat adományozott végrendeletével jótékony célokra. Szegény zsidó gyerekeket, kórházakat, árva és süket-néma gyerekeket ellátó otthonokat, valamint a zsidó gettóban kitört tűzvész után szegénységellenes programokat finanszíroztak a házak hozamából.

Juraj Schulpe Dr. (1867–1936)

Tudós, humanista és szociálpolitikus. 700 lakásos munkástelepet építtetett, amely a Schulpe-telep néven vált híressé. 1924-ben építési telket adományozott a Keresztyén Ifjak Egyesületének.

Juraj Tóth (a XIX. században élt)

Budapesti üzletember, pozsonyi születésű felesége 21 évesen halt meg. Emlékeire 1893-ban alapítványt hozott létre, amelyből két szegény menyasszonyt támogattak.

František Török (1700-1776)

A pozsonyi királyi udvar egyik gazdag tanácsadója, a legrégebbi és legnagyobb pozsonyi alapítvány alapítója. Minden vagyonát erre az alapítványra hagyta, amely a végrendelet szerint diákokat, szegényházakban élőket és kolostorokat támogatott.

Róza Hakenová (született Rigele (1905–1987) and Ladislav Rigele (1907–1980)

1940-ben Pozsony adományoztak több száz műtárgyat, amelyet édesapjuktól, a híres pozsonyi szobrásztól, Alojz Rigele-től (1879–1940) örököltek. A szobrok, kerti tárgyak, szökőkutak, emlékművek és sírkövek városi utcákat, parkokat és temetőket díszítenek.

TÖRÖK ALAP

František Török 1776-ban Pozsonyban (korabeli szlovák nevén Prešpork) hozta létre a Török Alapot. Annak idején a város gazdag polgárai közül számosan érezték kötelességüknek szegényebb honfitársaik támogatását. Ezért pénzalapokat hoztak létre, elsősorban pozsonyi lakosok támogatására, amelyeket később alapítvánnyá változtattak. Sok adományozónak nem volt leszármazottja és a vagyonukon keresztül szeretnék volna elérni, hogy nevük örökké „éljen“. Így tett František Török, a pozsonyi királyi udvar egyik gazdag tanácsadója is: végrendeletében minden vagyonát a szegények megsegítésére, kórházak, iskolák, kolostorok támogatására rendelte.

František Török (1700–1776) a pozsonyi királyi udvar tanácsadója, a város leggazdagabb emberei közé tartozott a 18. században. Mégis Pozsony legrégebb és legnagyobb alaptevőjeként lett híres, hiszen végrendeletében minden vagyonát a Török Alapra, avagy korabeli nevén a Fundatio Francisci Törökre hagyta.

Az alapnak 1766-ban kelt végrendeletével 200 ezer aranyat adományozott a pozsonyi kórházakban lévő árva csecsemők ellátására, valamint az idősebb árvák taníttatására. František Török 4 ezer arannyal, értékes festményekkel és egy különleges oltárral támogatta a Notre Dame nevű jelentős pozsonyi kolostort is, ahol a díszteremben függött a portréja. Vagyonának maradék részét is jótékony célokra fordította: egy pozsonyi dologházban élő árvák és szegények ruházkodására és étellemezésére, a kéregetéshez túl szégyenlős szegények ellátására és pozsonyi diákok támogatására. Török vagyona halála után még nagyon sokáig jótékony célokat szolgált. A Török Alapot először a pozsonyi kanonokság irányította, majd a 19. századtól a város önkormányzata vette át az alap működtetését, amelynek évi 7-8 ezer arany hozama volt.

Az alap nagy része Csehszlovákia megalakulása után is megmaradt és aktívan támogatta az alapító által kitűzött célokat. 1949-ben azonban az alapot felszámolták, a benne lévő pénz a központi költségvetésbe került, illetve a főváros vagyonát gyarapította anélkül, hogy cserébe bármilyen kötelezettséget vállaltak volna.

František Török adományának példája sok gazdagot hasonló jótékony cselekedetre ösztönzött. A múltban a város vezetősége utcák elnevezésével emlékezett meg róluk. A 2006-ban a Pozsonyi Közösségi Alapítvány által alapított Padok Alapnak köszönhetően Pozsony egyik főterén járva leülhetünk a František Töröknek ajánlott padra.

„CORGOŇ KONTO” ALAP

A Heineken Szlovákia 2004-ben alapította meg a „Corgoň Konto” Alapot a Nyitrai Községi Alapítvány keretein belül azzal a céllal, hogy rendszeresen támogathassa azt a közösséget, ahol működik. Az alaptól kulturális, sport, környezetvédelmi, oktatási és szociális projekteket finanszíroznak. Közben a vállalat Nyitráról a közeli Ógyallára (szlovákul Hurbanovo) tette át termelését. A mostani adományozó program a Mi itthon vagyunk nevet viseli, és településük fejlesztésére buzdítja az ógyallaiakat – s ehhez 3300 eurós adományokat is kaphatnak.

Door Plantenga,
a Heineken Szlovákia ügyvezető igazgatója

A Heineken Sörgyárak Csoport, amelyhez a Heineken Szlovákia is tartozik, a sörgyártás és sörforgalmazás területén Európában a legnagyobb, a világon pedig a harmadik legnagyobb vállalat. Szlovákiában is a piacvezetők között van több mint 13 éve. 1997-ben megvásárolta a Nyitrai Sörfőzdét és vele a helyben készített sörmárkát, a Corgoň-t, amelyet a nemzetközi piacra is bevezetett. 2004-ben az összes termelést Ógyallára kellett költöztetni, de a Heineken Szlovákia továbbra is felelősséget érzett Nyitra és lakói iránt, és szerette volna továbbra is támogatni a város civil életét. A vállalat vezetői elképzeléseik megvalósításához keresték a megfelelő civil szervezetet. A város önkormányzatának képviselőit is megkérdezték, akik a Nyitrai Községi Alapítványt javasolták.

Az alapítvány egy saját alap létrehozását javasolta a Heineken Szlovákia vezetőinek, amelynek segítségével civil és közösségi programok széles körét tudnák támogatni. Így alakították meg a „Corgoň Konto” Alapot 2004-ben. Az első támogatott program a Mi Nyitránk nevet kapta. Az ún. nemes ügyhöz kötött marketing (angolul „cause related marketing”) alapelveire építve a Heineken Szlovákia a nyitrai Tescóban eladott minden üveg Corgoň sör után egy bizonyos összeget juttatott az alapba. A vásárlók egy szavazócedulát is kaptak, amelyen voksolhattak, hogy a lehetséges három program közül melyiket támogassa az alap. A legtöbb szavazatot a Turista nevű projekt kapta, amelynek célja a közeli Zobor-hegyen rossz állapotban lévő turistaút felújítása és egy új turistatérkép kiadása volt.

Miután a sörfőzés Ógyallára költözött, az alap tevékenységét kiterjesztették erre a városra is és a Mi itthon vagyunk nevű új adományozó program lett az alap főtevékenysége. A program lényege, hogy közösségi programokban való részvételre bátorítsa a helyi lakosokat. A program összehozza az ógyallai embereket, lehetőséget ad nekik egymás kölcsönös megsegítésére, az együttműködésre, a városuk iránti cselekvésre. Az

elmúlt években az alap jól érzékelhető sikereket ért el és az általa támogatott közösségi projekteken keresztül a lakosság aktívan részt vett a város fejlesztésében-szépítésében. *„Boldog vagyok, hogy a Mi itthon vagyunk program megtalálta a helyét Ógyallán, mert sokat dolgoztunk vele. A város szépen fejlődik, és nagyon várjuk a közösséget szolgáló újabb projekteket, amelyeket népszerű programunkból támogathatunk“* – mondja Door Plantenga asszony, a Heineken Szlovákia ügyvezető igazgatónője.

Boldog vagyok, hogy a Mi itthon vagyunk program megtalálta a helyét Ógyallán, mert sokat dolgoztunk vele. A város szépen fejlődik, és nagyon várjuk a közösséget szolgáló újabb projekteket, amelyeket népszerű programunkból támogathatunk.

Door Planteng asszony, a Heineken Szlovákia ügyvezető igazgatónője

A programnak köszönhetően számos környezetvédelmi, oktatási, kulturális, szociális, egészségvédelmi, időseket és fiatalokat mozgósító projekt valósult meg. *„A Nyitrai Községi Alapítvány és a Heineken Szlovákia közötti együttműködés nagyon hasznos városunk számára. A programból kapott adomány lehetővé tette, hogy megvalósuljon családunk régi álma, a turista tanösvény, amelyet már régóta – már az egyetemi éveim alatt is – a szívemben hordoztam. Rengeteget tanultam a projekt tervezése és megvalósítása során. De tevékenységünk nem fejeződött be ezzel: férjemmel és gyerekeimmel egy gördeszka pálya építésébe vágtunk bele a városi fiataloknak. Egy másik lakossági csoport hagyományos kemencét épített az egyik parkban, s a két program együtt pozitív hatással volt az ógyallai közösségi életre“* – mondja lelkesen Hamranová asszony, a Mi itthon vagyunk program egyik legsikeresebb támogatója.

A Heineken Szlovákiát nem csak a régió egyik legnagyobb munkaadójaként tartják számon, hanem egy olyan vállalatként is, amelynek világos hosszú távú társadalmi felelősségvállalási stratégiája van. A vállalat és a közösségi alapítvány jövőbeni együttműködését az alapítvány igazgatója a következőképpen foglalja össze: *„Ógyallán a jövőben több embert szeretnénk megmozgatni, olyan közösségi helyeket szeretnénk építeni, amelyeket mindenki szívesen használ és lelkiismer-*

retesen gondoz. Az alap nagy feladata, hogy Nyitra városában egy új adományoztató programot indítsunk és a Heineken dolgozókat nagyobb részvételre buzdítsuk – mondja Lubica Lachká. A „Corgoň Konto“ Alap 2004 és 2012 között 47 projektet támogatott 131 926 euróval.

TUDJON MEG TÖBBET AZ ALAPOKRÓL!
MAGÁNADOMÁNYOZÁS A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN

MAGYARORSZÁG

RÉZLER GYULA ALAPÍTVÁNY

A Rézler Gyula Alapítvány magánkezdeményezésű alapítvány, melyet a névadó-alapító még életében tett. Közhasznú céljai között szerepel a munkaügyi vitákkal összefüggő elméleti és gyakorlati kutatások, tevékenységek támogatása. Az alapítvány különös figyelmet fordít olyan magyar fiatalok támogatására, akik érdeklődnek a téma iránt, de az Alapítvány szakmai illetve anyagi támogatása nélkül nem, vagy csak nehézségekkel tudnának megfelelően felkészülni hivatásukra.

Az alapítvány alapító-névadója Rézler Gyula szociológus, 1911-ben született Miskolcon. Egyetemi tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetemen folytatta, tagja volt az Eötvös Kollégiumnak. 1938-ban társadalomtörténetből doktorált a szegedi egyetemen, majd 1941-ben államtudományból Pécsen. 1948 novemberében külföldre kellett távoznia. Kisebb kitérők után az Amerikai Egyesült Államokban telepedett le, ahol öt évtizeden keresztül élt és dolgozott. Társadalmi és államtudományi ismereteire építve a legnevesebb munkaügyi döntőbírók közé tartozott, több mint ezer munkaügyi vitában – köztük sok precedenst jelentő ügyben – hozott döntést. Tevékenységének elismeréseként a National Academy of Arbitrators tagjai közé választották. Könyveit, tanulmányait rendre legalább öt nyelvre fordították.

Rézler Gyula

Rézler professzor saját erőből két alapítványt hozott létre életében. Az egyik az Indiana University-n (Bloomington, USA) működik 1990-től. Ennek az alapítványnak a támogatásával kezdetben évente egy, ma már két 35 évnél fiatalabb magyar szociológus tanulhat a bloomingtoni egyetemen fél-évet. A másik, a Rézler Gyula Alapítvány, amely a Budapesti Műszaki Egyetem Szociológia Tanszékének segítségével kezdte meg munkáját, 1996-tól ösztöndíjakkal támogatja a fiatal hazai szakemberek szakmai fejlődését.

Élete utolsó szakaszát Magyarországon töltötte az addigra már szakmájában világhírűnek számító professzor, ahol elvi okokra hivatkozva óraadói felkéréseit önkéntes munkában vállalta csak el. Munkássága elismeréseképpen a Magyar Tudományos Akadémia 1998-ban külső tagjai közé választotta. Kortársai, tanítványai bölcsességéért, közvetlenségéért kedvelték; élénk és színes egyénisége, kedves humora sok barátot és tisztelőt vonzott. Rézler Gyula 2001-ben halt meg Magyarországon.

Rézler Gyula professzor saját küldetésének tekintette egy olyan szervezet felállítását hazánkban, mely lehetővé teszi azon fiatalok felkarolását, akik érdeklődnek az alternatív konfliktuskezelés elmélete és technikái iránt. Kezdetben fiatal magyar szakemberek külföldi tanulmányait finanszírozta nagyobb összegekkel és két nagy amerikai egyetemet kapcsolt be az együttműködésbe, 1992-ben az Indiana University Central Eurasian Studies Departmentet (Bloomington), majd 1996-ban a University of New Mexico Anderson School of Management-et (Albuquerque). Később már saját kutatási témákban, valamint a gyakorlatban való elmélyülés lehetőségét is beemelte az alapítvány támogatási területi közé.

Az Alapítvány jelenleg négyféle ösztöndíjat hirdet meg rendszeresen, melyből kettő egy-egy amerikai egyetemre szól, és kettő belföldi kutatást támogat. Az Alapítvány az esélyes jelölteket meghívja egy szóbeli meghallgatásra, ahol a jelöltnek angol nyelven kell előadnia kutatási elképzeléseit. Máthé Tímea a szegedi egyetem diákja az alapítvány munkáját elemezve kiemelte, hogy a támogatandók kiválasztása és a megítélt ösztöndíjak is egyedi, különleges módon segítik a mediáció iránt érdeklődő hallgatók tanulását: miközben a kuratórium testülete szakmájukban elismert szaktekintélyekből áll, a pályázás folyamata teljesen „emberi” és egyszerű, a hivataloskodástól mentes – ami erősen emlékeztet Rézler Gyula személyiségére.

Fennállása óta az Alapítvány 43 hazai és 42 külföldi ösztöndíjat ítelt oda összesen 78 fő számára. Az Alapítványt 2010-ben az oktatásért felelős miniszter a magyar oktatás támogatásáért Kármán Tódor díjjal tüntette ki.

A másik típust az a Közel-Keleten arabul és egyéb nyelveken is elterjedt anekdotával lehet jellemezni, amelyik szerint az uralkodó országát járva egy hetven éves férfit látott, aki datolyapálmát ültetett. Megkérdezte tőle, miért teszi ezt, hiszen aligha fogja annak gyümölcsseit látni. Az öreg válaszában gyermekeire és unokáira hivatkozott, azok majdani örömeire utalva pedig megemlítette, hogy így az ő emlékezete is megmarad. Rézler Gyula az utóbbi típus normái szerint gondolkodott, amikor ösztöndíjakat alapított. Pénzét elkölthette volna bármire, ami saját jólétét és kényelmét szolgálta, de ő nem ezt tette. A jövőre és hazájára gondolva tehetséges magyar fiatalok számára alapított ösztöndíjakat.

Maróth Miklós akadémikus, az MTA alelnöke

Történelmi kitekintés

A Rézler Gyula Alapítványát befogadó intézmény – a Magyar Tudományos Akadémia – alapítása is magánkezdeményezés eredményeképpen jött létre. A magyar országgyűlés 1825-ös ülészekán a képviselők lelkesítő beszédeit hallva a hallgatóságban helyet foglaló gróf Széchenyi István felszólalt s „a nemzetiség és nyelv erősítése, terjesztése és pallérozása szent céljára” felajánlotta minden jószágának egyévi jövedelmét, melyet 60 000 forintban állapított meg. Felajánlásához azonnal és idővel többen is csatlakoztak, az akkori Magyarország főúri családjainak képviselőiben. A négy első alapító ajánlására a Parlament bizottságot nevezett ki a terv megtárgyalására, melynek hatására 1827-ben törvénybe iktatott módon megalakult a Magyar Tudós Társaság (MTT) – mai nevén a Magyar Tudományos Akadémia.

A Rézler Gyula Alapítvány egy a szakmai munkája és a jövő nemzedékek felé elkötelezett szociológus még életében kezdeményezett támogatási rendszere. Az alapító fiatal, az alternatív vitarendezés elmélete és gyakorlata iránt érdeklődők kül- és belföldi tanulmányait, szakmai munkáját kívánta támogatni ösztöndíjakkal. Az Alapítvány adománya sokkal több, mint pénz: utazás, emberi és szakmai kapcsolatok, ismeretek és tapasztalatok, melyek egy szűk, de progresszíven fejlődő és hiánypótló szakterületre, a munkaügyi konfliktusok kezelése területére fókuszálnak.

PALMER KATALIN ALAPÍTVÁNY

Az alapítvány 1998 óta a ferencvárosi Bakáts Téri Iskolában működik, ahol Palmer Katalin tanárnő egész életében természettudományokra oktatta a felső tagozatos gyerekeket. Az alapítványt a fiatalon elhunyt tanárnő testvére hozta létre olyan kiváló teljesítményű tanulók jutalmazására, akik rászorulnak a pénzbeli támogatásra.

Palmer Katalin matematika – fizika szakos tanárként jeles diplomával az Egri Tanárképző Főiskolán végzett 1969-ben. Még ugyanabban az évben Budapesten, a IX. kerületi Bakáts Téri Iskolában kezdte el tanári pályáját, és attól kezdve egész életét ugyanabban az intézményben a tanításnak, nevelésnek, a gyerekeknek szentelte. A Bakáts Téri Iskola több volt számára, mint munkahely: szakköröket tartott, matematika, fizika versenyekre készítette fel és vitte sikerre tanítványait. Jó tanár volt, nagyon szeretett tanítani és nevelni - szívesen ment kirándulni, nyaranként táborozni a gyerekekkel. Miután a tanárnő 1998-ban, 52 éves korában súlyos betegség következtében elhunyt, családja úgy érezte, hogy meg kell próbálni, amíg és amennyire lehet, ébren tartani az emléket abban az iskolában, amelynek annyi szeretetet és hozzáértő munkát adott.

Palmer Katalin

Szeretett testvére emlékére, Smaroglay Péterné született Palmer Márta kezdeményezte és hozta létre 1 millió forint alaptőkével a Palmer Katalin Alapítványt. Átnézve a hagyatékot, temérdek levelet, fényképet, dokumentumot találtak Katalin hálás tanítványaitól, akik köszönetet mondtak a munkájáért és beavatták további életük sikereibe. Emellett előkerült egy takarékbetétkönyv is, s a család döntött: a Katalin által félretett 1 millió forint fogja képezni a Katalinnak emléket állító alapítvány alaptőkéjét.

A létrehozás ötletét, majd éveken keresztül a működést is támogatta az iskola akkori igazgatója, Szász Ilona, aki Palmer Katalin jó barátja volt. Ő javasolta Szotyori Juditot, egy hozzáértő szülőt az iskolából, aki aztán, mint ügyvéd bábáskodott az alapítvány bírósági bejegyzése körül, teljesen ingyen. Az iskola gazdasági vezetője szintén éveken keresztül segítette intézni az alapítvány pénzügyi adminisztrációját.

Az alapítvány célja a Bakáts Téri Általános Iskolába járó gyerekek megsegítése, s mivel Palmer Katalin – Kati néni – matek-fizika szakos volt, ezért elsősorban a reál tantárgyakban jeleskedő tanulókat támogatja, második területként pedig a sportot. Évekkel ezelőtt egy tehetséges, Erdélyből származó mozgássérült tanuló kapott havi rendszerességű támogatást, úgy, hogy a Palmer Katalin Alapítvány segítette őt a középiskolai tanulmányai alatt is két évig. Támogattak olyan gyerekeket is, akik nem kifejezetten tehetségesek vagy kiemelkedők, viszont szorgalmasak. Az iskolai kosárlabdacsapatot például egy nagy közös év végi fagyalтоzással jutalmazták.

Nővéreként úgy éreztem, édesanyánkkal egyetértve, hogy meg kell próbálni, amíg és amennyire lehet, ébren tartani az emlékét abban az iskolában, amelynek annyi szeretetet és hozzáértő munkát adott. Nem volt semmi különös, egyszerűen csak szerettem volna adni neki valamit.

Palmer Márta, Palmer Katalin testvére, a Palmer Katalin Alapítvány alapítója

A kuratórium eredetileg egy szülőből és három tanárból állt. A három tanár-kurátor közül kettő természet-tudományos érdeklődésű, ők ma már nem dolgoznak az iskolában, a harmadik pedig egy testnevelés szakos tanárnő, aki annak idején, még a nyolcvanas években Palmer Katalin tanítványa volt. A díjak odaítélésekor az iskola életében jelenleg aktív kollégákra is támaszkodnak, akik az osztályfőnökök között felmérést végeznek, hogy kik érdemelnek jutalmat. „Nagyon kicsi pénzről van szó, úgyhogy rövid leszek” – mondja szerényen Rajkányi Lajosné Enikő, kurátor. „A kuratórium egy évben egyszer összeül a belső segítőkkel, és eldöntjük, kinek mennyit tudunk adni, és az évfáron a kuratórium egyik tagja kiosztja a jutalmakat. A tőkéhez nem nyúltunk, az egy millió forint le van kötve, abból nem adtunk soha, igaz, nem is nagyon tudtuk gyarapítani.”

A 2000-es évek elején a kivételesen magas, 12-13 %-os kamatokból viszonylag könnyen futotta a díjakra, de mára a kamat jócskán csökkent, újabban szükséges a tőke hozamát kiegészíteni az alapítványnak felajánlott 1 %-okból befolyó összeggel és magánadományokkal, amelyet jobbra maguk a kurátorok, illetve néhány alkalommal a Palmer család adakozó kedvű ismerősei ajánlanak fel.

Az alapítvány működésének kezdete óta 150-160 gyereket támogattak összesen 1,6 millió forinttal. Kezdetben havi 3-5 ezer forintos jutalmakat osztottak ki tanulónként, az utóbbi években már inkább havi 10-15 ezer forintot adnak egy-egy gyereknek, igaz, 2010 óta így csak minden második évben kerül erre sor.

Az iskolában alig van már, aki személyesen ismerte volna Palmer tanárnőt. Ha elhalványult is Kati néni emléke, ha fakult is a történet szellemisége, tény, hogy a tizennégy éve működő alapítvány munkájának köszönhetően mégis fennmaradt a Bakáts Téri Iskolában Palmer Katalin neve.

Ahogy fogy az iskolában a Palmer Katalint személyesen ismerők száma, az alapítvány munkája egyre nehezebb lesz, hiszen eddig ő önkéntes munkájukra épült. A kuratórium számos lehetőséget mérlegel, hogy az alapító akaratát a lehető legteljesebb mértékben valóra váltsa az alapítvány működése. Egyik lehetőség, hogy az alapítvány vagyona – az alapító okirat záró rendelkezéseiben foglaltak szerint – a Bakáts Iskolai Alapítványhoz kerül, s így szolgálja tovább az iskola diákjait. Ugyanakkor az is számos előnnyel járna, ha – már nem akarják önállóan működtetni az Alapítványt – a kerületben 2011-ben létrejött Ferencvárosi Közösségi Alapítvány egyik alapjaként élne tovább, mely szakavatott kezében tartaná az adminisztrációt, miközben a gyerekeket ismerő pedagógusok továbbra is részt vennének a díjakról szóló döntésekben. A közösségi alapítvány igyekezne új adományozókat megnyerni az eredeti célokhoz, és megkeresné a módját, hogy Palmer Katalin emlékét újra élővé tegye az iskolában, az alapító szándéka szerint, ahogy azt megérdemli.

Történelmi kitekintés – Szíjj Sámuel Alapítványa

A szegény és árva fiú, Szíjj Sámuel mint asztaloslegény került Pestre. Értelmével, szorgalmával, takarékoságával annyira jutott, hogy később saját telkén, a Két Nyúl (ma Lónyay) utcában önálló üzemet nyitott, azt felvirágoztatta. 1868. január 22-én kelt végrendeletében meghagyta, hogy az alapítványi tőke kamatainak felét a Református Főgymnázium szegény, de „múlhatatlanul szorgalmas és legfőképpen jó erkölcsű” növendékeinek segélyezésére fordítsa úgy, hogy egynek legalább évi 100 korona összeg jusson, a másik felét pedig a tanárok fizetésének javítására fordítsák, hogy minél alaposabban képzett pedagógusok taníthassanak az iskolában. 1897-től, október hetedikét az adományozók emléknapijává nyilvánították az iskolában, s hagyományá tették, hogy ünnepi ceremóniával emlékeznek a „jóltevőkről” e jeles napon.

SZEGEDÉRT ALAPÍTVÁNY

Debreczeni Pál ötlete nyomán a Szegedért Alapítvány az első hazai alapítványok között kezdte meg működését 1989-ben. Az elmúlt 23 évben több mint 260 millió forinttal támogatta a város kulturális, tudományos, közösségi életét. De a Szegedért Alapítvány ennél sokkal több: egy elismert és köztiszteltnak örvendő helyi (köz)intézmény, amelyet a bőkezű szegedi mecénások és az alapítványban dolgozó önkéntesek elkötelezett munkája vitt sikerre és tett országosan követendő példává.

Debreczeni Pál

A Szegedért Alapítványt Debreczeni Pál álmodta meg. 1948-ban született, közgazdász diplomát szerzett, a rendszerváltozás a szegedi városi tanács pénzügyi osztályának élén találta. Komoly szerepet vállalt néhány helyi vállalat privatizálásban. Országos és nemzetközi hírnevet a Vylyan Szőlőbirtok és Pincészet létrehozójaként szerzett, amelyet ő alapított 1995-ben és 2004-ben bekövetkezett tragikus haláláig vezetett.

Pali, szinte mindenki így nevezte, aki ismerte, egyszerre volt kőkemény vállalkozó és bőkezű mecénás. Csak a lehetetlen érdekelt, a lehetséget meghagyta másoknak. Mélyen hitt abban, hogy a tehetősek felelősek azért, hogy a világ jobb legyen körülöttük. Ő maga saját pénzéből és kifogyhatatlan energiáiból bőkezűen áldozott a „világ jobbítására”: oroszánrészt vállalt a Szegedi Nemzeti Színház felújításához szükséges százmilliók „összegründolásában” és a Szegedért Alapítvány létrehozásában és működésében.

A Szegedért Alapítvány ötletét Debreczeni Pál 1988 végén mondta el egy városi tanácskozáson. Az alapgon-
dolat roppant egyszerű volt: a városban működő nagy- és kisvállalatok hozzanak létre egy alapítványt, amely

- díjakkal ismeri el a város hazai és nemzetközi hírnevét gazdagítók teljesítményét és életútját,
- ösztöndíjakkal és más támogatási formákkal ösztönzi a városi tehetségek kibontakozását és segíti a Szeged számára értékes ötletek megvalósítását.

A szót tett követte, és 1989-ben, hét helyi vállalat és a városi önkormányzat alapításával, létrejött a Szegedért Alapítvány. Az alapítvány elnökségének tagjai a városi vállalatok vezetői és menedzserei közül kerülnek ki, legfontosabb feladatuk, hogy őrkdjenek az alapítvány szellemisége fölött és biztosítsák a munkához szükséges pénzeszközöket. Az elnökség mellett működik három szakkuratórium, tudományos, művészeti és társadalmi-állampolgári, amelyben az adott terület elismert képviselői döntenek a díjak és támogatások odaítéléséről.

Az alapítvány legfontosabb rendezvénye a Díjátadó Gálaműsor, amelyet minden év márciusában, a szegedi nagyárvíz évfordulóján – a város újjászületésének szimbolikus napján – tartanak meg.

Az alapítványnak a kezdetek óta közel 400 millió Ft bevétele volt. Ennek 60 %-a gazdálkodó szervezetektől és magánszemélyektől származó adomány.

Az immár 23 éve tartó, sikeres működés titka az alapító okiratban megfogalmazottakhoz, való hűség: a közjó és a város szolgálata, a függetlenség és a szegedi értékek támogatása. Mindezeket kiegészíti az elnökség és a szakkuratóriumok tagjainak aktív részvétele az alapítvány munkájában – amit mi sem bizonyít jobban annál, hogy az elnökségi tag Gregor József, egy hosszabb külföldi vendégszereplése miatt, az egyik gálaműsort szinte teljesen Antwerpenből szervezte meg.

... egy alapítvány [...] önmagában csak idea. Azzá, amivé a Szegedért Alapítvány lehetett, azok tették, akik a kezdetektől fogva éltetik, működtetik, támogatják, és képesek ebben a munkában félretenni mindazt, ami ma Magyarországon megoszt minket.

Debreczeni Mónika, az elnökség tagja, Debreczeni Pál felesége

A számokban kifejezhető eredményeken túl a Szegedért Alapítvány nagyon büszke arra, hogy díjazottaik között egyaránt szerepelnek világhírű szegediek, mint például Bor Zsolt lézerfizikus vagy Lékó Péter nemzetközi sakknagymester, és olyan személyek, akik „csak” a városban ismertek, mint például Rátkai Sándor papucsos mester vagy Meszlényi László zenetanár.

Mégis, a Szegedért Alapítvány talán legfontosabb eredménye, hogy az évek során a közel 150 eddigi támogató, a díjazottak és a támogatott szervezetek, valamint az alapítványban dolgozók egy nagy közösséggé váltak, amely közös munkával mutatja föl a helyi értékeket. Talán ezért nevezik a Szegedért Alapítványt a város „aranyfedezetének”, amelynek hosszú távon nagyobb a szellemi kisugárzása, mint a mögötte levő pénz.

Az eredményekre alapozva az alapítvány önbizalommal néz szembe a jövő kihívásaival: új embereket kell bevonni a munkába úgy, hogy azok „beleszeretve” az alapítvány szellemiségébe vigyék tovább és fejlesszék a szervezet működését, miközben a gazdasági válság nehézzé teszi a támogatásszerzést. De a válság

lehetőségeket is hordoz: még nagyobb szükség lesz a példamutatásra, a város közösségéhez való tartozás érzésének erősítésére – éppen azokra az értékekre, amelyek a Szegedért Alapítvány eddigi munkáját meghatározták –, és az alapítvány alaptőkéjének jelentős növelésére, hogy stabilabbá váljon a működés és kiegyenlítse az éves bevételek ingadozását.

A Szegedért Alapítvány példája másokat is inspirál. 2012-ben a Társadalmi-állampolgári kuratórium Sófi Józsefnek ítélte oda a Debreczeni Pál Díjat. Sófi József a Szegedi József Attila Tudományegyetem után kutatónak készült, de családi okok miatt fel kellett adnia ezt a pályát. Kereskedelemmel, ingatlanokkal és pénzügyi befektetésekkel foglalkozó, sikeres vállalkozó lett. 2001-ben létrehozta a Sófi József Szegedi Tehetségekért Alapítványt, amelyen keresztül egy évtized alatt 60 millió forintot fordított saját pénzéből az egyetem tehetséges hallgatóinak támogatására.

Történelmi kitekintés

1879. március 12-én, a Tisza szinte teljesen elpusztította az akkor 60 ezer lakosú Szegedet. A város szellemi újjáépítését segítő, Somogyi Károly esztergomi prépost és apátkanonok felajánlotta a városnak „évtizedek hosszú során át gonddal, fáradságosan és nagy áldozatokkal gyűjtött” 43 701 kötetes könyvtárát. A korabeli Szegedi Naplóban Mikszáth Kálmán „igazi tündérmeseként” írt az adományozásról és biztosra vette, hogy „[Somogyi Károly nevét] ismerni fogja [...] minden szegedi ember”. Ebből az adományból született meg a mai is létező, híres szegedi Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár és ez tette lehetővé, hogy Szeged hamarosan fontos egyetemi város legyen. Az egyetem körül kialakult pezsgő tudományos és szellemi életet pedig a Szegedért Alapítvány támogatja – így épül egymásra a jótékonykodás Szegeden.

GÖBÖLYÖS JÓZSEF „SOMA“ ALAPÍTVÁNY

Az alapítványt a fiatalon elhunyt tényfeltáró újságíró, Göbölösi József, becenevén „Soma” emlékére alapították barátai, pályatársai és családtagjai. Az alapítvány átfogó célja a tényfeltáró újságírás elismerése Magyarországon. Az Alapítvány minden évben díjat adományoz annak az újságírónak, aki az előző esztendő legjobb magyar nyelvű tényfeltáró írását alkotta meg. A díj összege 1 millió forint, mely ezzel a legnagyobb pénzjutalommal járó elismerés lett az újságíró szakmában Magyarországon. Az alapítványt főként magánszemélyek és a tényfeltáró munka iránt elkötelezett nagyobb napi-, és hetilapok, valamint internetes hírügynökségek támogatják.

Göbölös József „Soma”

fogta kissé az a moralitás, amely a kisemzettekkel, a társadalom peremére szorultakkal való együttérzésben fejeződött ki. 37 évesen, gyógyíthatatlan betegségben halt meg.

Az alapítvány névadója, Göbölös József Budapesten született 1964. január 11-én. Kollégái megítélése szerint vérbeli tényfeltáró újságíró volt. Elsősorban a Magyar Rádióknak és a HVG-nek dolgozott. Agresszíven és alaposan szerzett információt: sem könnyen lerázni, sem félrevezetni, sem megvesztegetni nem hagyta magát. Munkatársai szerint humorral, ám soha nem lenézően, szkeptikusan, de sosem cinikusan közelítette meg témáit. Munkáját mindig áthatotta és néha talán vissza is

Cikkeimnek hatásuk – egy államtitkár bukását leszámítva – nem volt ugyan, de az elismeréssel visszatért belém a hit, hogy mégiscsak van értelme ennek.

Bogád Zoltán, Soma-díjas 2005-ben

A Göbölös József "Soma" Alapítványt 2001 augusztusában jegyezték be, a névadó halálát követően egy évvel. Az alapítvány jól körülhatárolható területre fókuszál – tényfeltáró cikkek elkészítésének elismerése, amely cikk, vagy cikk-sorozat valamely magyarországi társadalmi, illetve gazdasági visszasságra derít fényt, terjedelme hat- és százezer leütés között lehet. A díj a munkát ismeri el, így odaítélése független attól, hogy

az írás már megjelent vagy még publikálatlan. A tényfeltáró munka és az írás jó minősége mellett fontos szempont a jelöltek életkora: Sománál nem lehet egy díjazott se idősebb, így jelölt csak olyan személy lehet, aki a következő díjkiosztás időpontjáig, azaz az adott év január 11-éig nem tölti be élete 37. évét.

A díjra bárki jelölhet (magánszemély, jogi személy, szerkesztőség, az alkotó maga stb.), míg a jelöléssel párhuzamosan minden évben a következő három kérdéssel keresik meg a hazai nyomtatott, illetve internetes sajtó meghatározó médiumait:

- Melyek voltak az elmúlt év legfontosabb botrányai, amik napvilágra kerültek?
- Melyek voltak az elmúlt év legfontosabb tényfeltáró cikkei?
- Melyek voltak az elmúlt év legfontosabb lappangó ügyei, amik kevesebb visszhangot kaptak annál, mint amennyit Ön szerint az ügy megérdemelt volna?

Az első évben, 2002-ben kaptam a díjat [...], amely mindenképpen meglepetés volt. [...] Amikor felhívtak, hogy nyertem, azt hittem szórakoznak, hiszen addig soha nem hallottam még a Soma Alapítvány nevét. [...] Jól esett, hogy odajöttek hozzám értékes emberek, és elmondták véleményüket a cikkeimről. Az elismerés sokat jelentett anyagilag is: vettem egy komputert, egy digitális fényképezőgépet, amelyektől nagyobb lendületet kapott a munkám.

Rajnai Attila, Soma-díjas 2002-ben

Magyarai Péter, Soma-díjas 2010-ben

A kérdésekre öt-öt választ kérnek rövid indoklással, majd összeállítják, mely botrányt, tényfeltáró cikket vagy lappangó ügyet említették a legtöbben. Egyenlő szavazat esetében figyelembe veszik a válaszadók által felállított fontossági sorrendet is. A válaszok alapján megalkotják az adott év Soma-indexét, amely segíti elbírálni a beérkező cikkeket. A zsűri hagyományosan három kritérium alapján ítéli meg a munkákat, az első és legfontosabb a nyomozói munka minősége és mennyisége, a második a téma társadalmi fontossága, a harmadik az írás minősége.

A kurátorok kezdetben törekedtek tőkefelhalmozásra, mely biztonságot és kiszámíthatóságot nyújtana az alapítvány működésének, de ez idáig ezt nem tudták megvalósítani. Így a díjjal járó összeget évről-évre adja össze a főként magánszemélyekből álló támogatói-baráti kör. Közvetlen adományokat és 1%-os felajánlásokat is fogadnak, de külföldi támogatásokat és továbbosztó szerepet az alapítvány nem vállal.

2012-ben tizenegyedik alkalommal adtak át Göbölös József „Soma“ Díjat. Az alapítás óta 16 fő részesülhetett e kitüntetésben, az osztott első helyezés lehetőségével is élve. A „díj“ különlegességét növeli, hogy évről-évre újratervezi Soma egykori barátja, Varga Tamás szobrászművész, hogy egyedi és összetéveszthetetlen legyen, mint maga a műfaj.

A kurátorok úgy érzik, hogy a szervezet olajozottan működik, s az alapítvány fontos szerepet játszik az újságírás e sok időt és energiát igénylő műfajának támogatásában. Legnagyobb sikernek azt tartják, hogy a pénzdíjnak köszönhetően egy tehetséges ember egy eredményes és nagy munka után időt kap és elmélyülhet egy következő nagy témában.

Öt év nem nagy idő, de bízunk benne, hogy a Soma Alapítványnál sikerült valamiféle hagyomány alapjait leraknunk. Reméljük, a magyar újságíró-társadalom egy fél évtized elteltével megbizonyosodott arról: döntéseinket a pályázati művek minősége, a témák társadalmi fontossága vezérli, a díjazottak kiválasztásában nem játszanak szerepet politikai szelek, kormányok színe és színeváltozása, de még oly nemes érzelmek sem, mint a barátság.

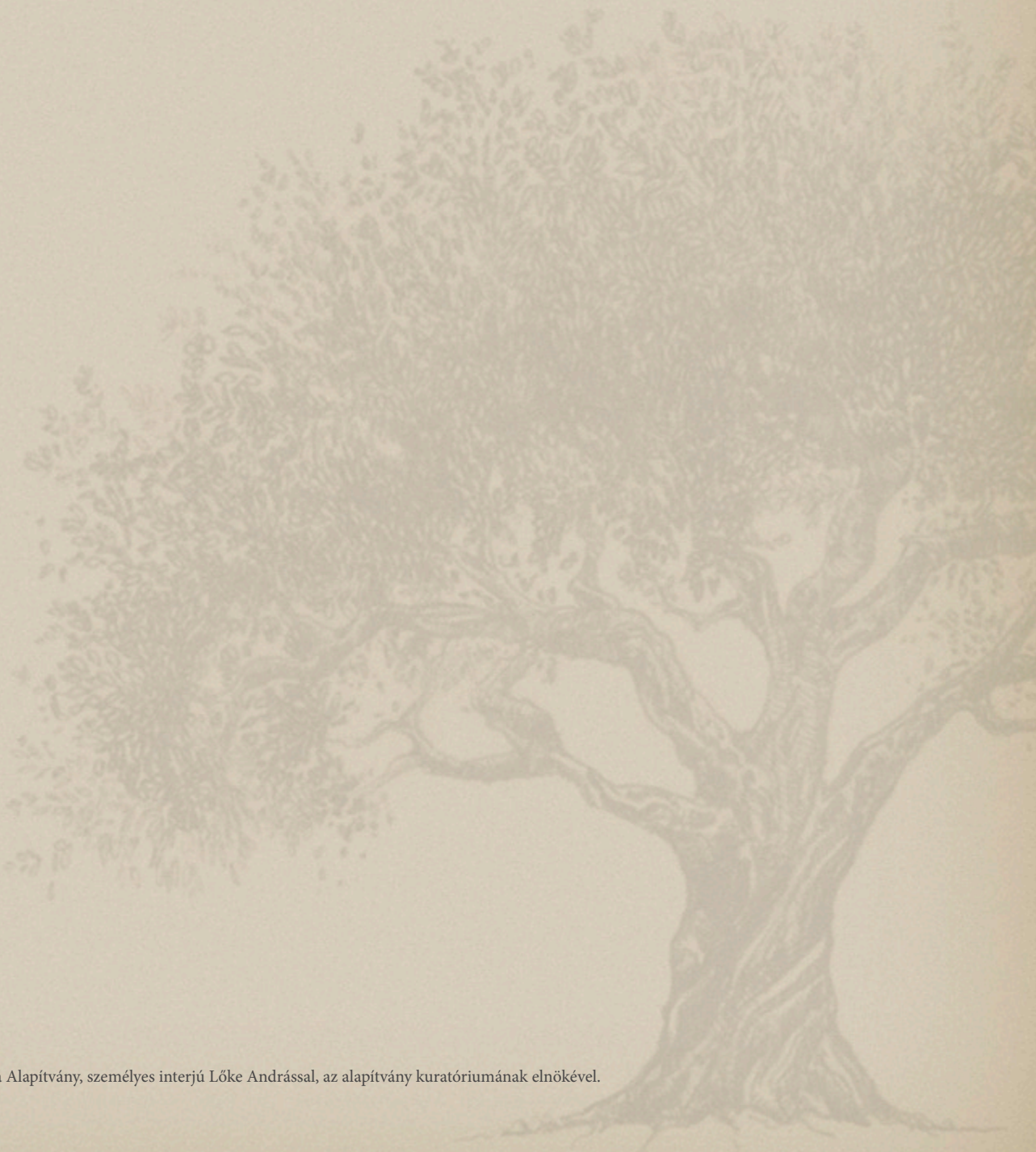
A Soma Alapítvány kuratóriuma

Történelmi kitekintés

A mai értelemben és a Soma Alapítvány által is támogatott minőségi hír-írás előzményeként is felfogható Magyarországon a minőségi irodalmi írás. Idegen uralom alatt gyakran ez az elsődleges út a közbeszéd formálására. Hatvany Lajos bárót (1880-1961) Kossuth-díjas író, kritikust, irodalomtörténészt, a Magyar Tudományos Akadémia tagját; "az utolsó mecénás"-ként tartja számon a magyar irodalmi közélet.

Egész életét a művészetek, elsősorban a magyar irodalom anyagi és erkölcsi támogatásának szentelte. Felkarolta a tehetséges, újító írókat, költőket. Alapító támogatója volt a 20. századi magyar irodalom meghatározó folyóiratának a „Nyugat”-nak. Ez a kétheti periodika 1908-1941 között jelent publikálási lehetőséget adva a kor nagyszerű, elismert és arra törekvő tehetséges íróinak, költőinek, ezzel kifinomult és minőségi írásokat adva az olvasó közvélemény véleményformálásához.

NYUGAT-EURÓPAI PÉLDÁK
A MAGÁNADOMÁNYOZÁSRA

DIANA WALESI HERCEGNÉ EMLÉKALAP

A Diana Walesi Hercegné Emlékalapot 1997 szeptemberében alapították, hogy folytassa a hercegné humanitárius munkáját Nagy-Britanniában és a szigetország határain kívül. Az alapot az emberek adományaiból összegyűlt 20 millió fontból hozták létre. Az induló összeg kereskedelmi és reklámtevékenységből befolyt további 80 millió fonttal növekedett.

A Diana Walesi Hercegné Emlékalapot a hercegné tragikus halálát követő kevesebb, mint egy hónapon belül hozták létre azzal a céllal, hogy folytassa az elhunyt humanitárius munkáját: adományozással, kutatással és lobbizással hívja fel a figyelmet olyan népszerűtlen és égető ügyekre, mint például a HIV vírussal fertőzöttek ellátása, a palliatív kezelés, a menekültekkel való foglalkozás vagy a kazettás robbanószerek betiltása. 2012 decemberéig az emlékalap megközelítőleg 100 millió fontot költ ezeken a területeken dolgozó civil szervezetek támogatására.

Diana walesi hercegné

Diana Spencer az angliai Norfolkban született 1961-ben. Károly walesi herceggel való házassága révén lett a brit királyi család tagja 1981-ben. Humanitárius tevékenysége egy hónappal az esküvő után kezdődött, amikor megalapította a nevét viselő alapítványt, hogy civil szervezeteket támogasson. Ekkor kezdett el kórházakat, klinikákat és iskolákat látogatni Nagy-Britanniában és szerte a világon. Számos intézménynek lett az elnöke vagy pártfogója. Utazásai során eljutott Észak-Amerikába, Európa több országába, Angolába, Ausztráliába, Boszniába, Egyiptomba, Indiába és Pakisztánba. Különösen azok az ügyek érdekelték, amelyek megoldása a társadalom attitűdváltását igényelte: a HIV-fertőzöttek kezelése, a leprások ellátása vagy éppen a taposó aknák betiltása.

Diana walesi hercegné közúti balesetben vesztette életét Párizsban 1997. augusztus 31-én.

A Diana Walesi Hercegné Emlékalapot kevesebb, mint egy hónappal halála után hozták létre, hogy folytassa a hercegné humanitárius munkáját és képviselje azokat az értékeket, amelyek mellett életében kiállt: egy olyan világért dolgozott, ahol a kisebbségeket és hátrányos helyzetűeket tisztelik és ellátják. Az emlékalap

népszerűtlen témákat és azonnali megoldást követelő ügyeket támogat, s sokszor olyan kezdeményezéseket finanszíroz, amelyeket más adományozók nem támogatnak. Olyan szervezeteknek nyújt támogatást, amelyek humanitárius tevékenységet és figyelemfelkeltő kampányokat folytatnak. Az emlékalap vezetői az adományosztáson túl aktív résztvevői a változást sürgető szakpolitikai vitáknak, kutatásokat rendelnek meg az emlékalap számára fontos területeken és együttműködnek más adományozókkal.

1998 márciusában, néhány hónappal a létrehozás után, az emlékalap összesen 18 millió fonttal támogatta azt a 90 civil szervezetet, amelyeket Diana hercegné támogatott élete során. Ezután négy célcsoportot támogatt, a társadalom peremén tengődő menekülteket, fegyveres konfliktusok túlélőit, haldoklókat és elhunytak hozzátartozóit, és az elkövetkező kilenc évben összesen 71 millió fontnyi támogatást nyújtott 350 szervezetnek az egész világon. 2007-ben stratégiaváltás történt, azóta a következő témákban aktív az emlékalap: a HIV vírussal fertőzöttek, a rákos betegek és más gyógyíthatatlan betegségben szenvedők palliatív ellátásának bővítése, a Nagy-Britanniába érkező menekültekkel és menedékkérőkkel szembeni igazságos és jogszerű bánásmód biztosítása, az igazságszolgáltatásban a tisztességes eljárás népszerűsítése, a kazettás robbanószerek betiltása.

Ami a szakpolitikák alakítását illeti, az emlékalap képviselői felemelték szavukat a börtönben fogvatartottak családjai nevében, felhívták a figyelmet a taposóaknák veszélyeire, érdekérvényesítési és adományosztó programot alkottak, hogy bemutassák a palliatív ellátás szükségességét a halálos betegségben szenvedők számára Fekete-Afrikában.

A Diana Walesi Hercegné Emlékalapnál a befolyt összegek teljes elköltése mellett döntöttek, hogy érdemi támogatást tudjanak nyújtani a kiválasztott célcsoportoknak. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az emlékalap 2012 decemberében be fogja fejezni tevékenységét.

NOBEL ALAPÍTVÁNY

A Nobel Alapítványt 1900. június 29-én jegyezték be a Nobel-díj pénzügyi háttérének biztosítására. Az alapítvány Alfred Nobel végrendelete alapján jött létre, aki vagyonának jelentős részét a legjobb tudósoknak, békeaktivistáknak és íróknak adandó díjakra szánta. A kezdeti tőke 31 millió svéd korona volt (mai értéke 186 millió amerikai dollár), az alapítvány vagyona 2011-ben 420 millió dollárnak felelt meg.

A Nobel Alapítvány a világ egyik leghíresebb emlékalapja. A fegyvergyáros és pacifista Alfred Nobel végrendeletével hozta létre a világ tudományos életének és irodalmának fejlesztésére és a béke megerősítésére. 1901 óta a Nobel Alapítvány a legkiválóbb tudósoknak, íróknak és béke aktivistáknak adományozza a Nobel-díjakat, ezzel népszerűsíti a díjazottak és az alapítvány névadójának munkáját és eredményeit.

Alfred Nobel

Alfred Nobel Stockholmban született 1833-ban. Édesapja feltaláló és mérnök volt, és az ifjú Alfred is hamarosan apja nyomdokaiba lépett. Vas- és acélkohói voltak, s robbanóanyagokat (először nitroglicerint, később dinamitot) és fegyvereket gyártott. Megközelítőleg 90 gyárat alapított és 350 szabadalma volt: az első, 1857-ben bejelentett szabadalma a gázfogyasztás mérésére szolgált, a leghíresebb szabadalma a dinamit volt, amelyet tíz évvel később regisztráltak.

Habár munkáját a fegyvereknek és robbanóanyagoknak szentelte, Alfred Nobel pacifista volt: mélyen foglalkoztatták a szociális kérdések és a béke, s eszméi radikálisak voltak, amelyekre valószínűleg számtalan utazása is hatással lehetett. Még kisfiúként Szentpéterváron lakott családjával, fiatalemberként kémiát tanult Franciaországban és az USA-ban, és – habár gyárai főleg Svédországban voltak – háza volt Párizsban és San Remóban is, ahol az év nagyobb részét töltötte. Anyanyelve mellett angolul, franciául, németül és oroszul is nagyon jól beszélt és verseket és drámákat is írt.

1884-ben a Svéd Királyi Tudományos Akadémia tagjai sorába választotta, majd 1893-ban az Uppsalai Egyetem díszdoktori címmel tüntette ki.

Alfred Nobel végrendeletét halála után, 1896-ban hozták nyilvánosságra: egy alapot kívánt létre hozni, amely díjakat adományozna azoknak, „akik a megelőző évben a legnagyobb szolgálatot tették az emberiségnek“. A díjakból részesülniük kellett a fizika, kémia, fiziológia és orvostudomány kiemelkedő képviselőinek, valamint az irodalom legjobbjainak, továbbá annak a személynek, aki a „legtöbbet, illetve a legjobbat tette a nemzetek közötti barátság ügyéért“. Az alapító elképzelése szerint a díjat bárki, nemzetiségére való tekintet nélkül megkaphatja.

A Nobel Alapítványt hivatalosan a végrendelet végrehajtói alapították meg: Ragnar Sohlman és Rudolf Lilljequist. Technikai és hivatalos nehézségek miatt az alapítványt csak 1901-ben alapították meg, s már ennek az évnek december 10-én kihirdették az első díjazottak névsorát.

Manapság az alapítvány célja a Nobel intézmények képvisellete és a névadó végrendeletében nevesített jelölőszervezetek (a Svéd Királyi Tudományos Akadémia, a Karolinska Intézet, a Svéd Irodalmi Akadémia és a Norvég Nobel Bizottság) közös érdekeinek képvisellete, valamint az alapítványi vagyon befektetése és kezelése is, amivel biztosítani tudja az egyes jelölőszervezetek függetlenségét.

A végrendeleti végrehajtóim által biztonságos értékpapírokban fektetett tőke képezzen egy alapot, amelynek kamatait évente azok között osszák ki díjként, akik a megelőző évben a legnagyobb szolgálatot tették az emberiségnek.

Alfred Nobel végrendelete

A Nobel intézmények közé tartozik a Nobel Alapítvány, a Nobel-díjra jelölő szervezetek, és a Nobel Foundation Rights Association, amely a Nobel-díjjal és a Nobel-díjasokkal kapcsolatos kommunikációt és információközlést végzi, valamint összefogja és koordinálja a Nobel Múzeum, a Nobel Media, a Nobel Békeközpont és a Nobel-díj Oktatási Alap munkáját.

A Nobel-díj a világ egyik legtekintélyesebb díja, amely elsősorban a jelölést végző személyek alapos és körültekintő kiválasztásának köszönhető. Az Alfred Nobel által rendelkezésre bocsátott vagyon gondos befektetésének eredményeképpen a jelölést végző bizottságok függetlensége is biztosított.

1901 és 2011 között 594 Nobel-díjat osztottak ki 853 díjazottnak, beleértve 23 szervezet is. A szervezetek közül a Nemzetközi Vöröskeresztet háromszor, az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságát kétszer díjazták. 332 személy kapta meg egyedül a díjat, 130-an egy másik személlyel megosztva, míg 87-en másik két személlyel megosztva kapták meg a Nobel-díjat. Minden díjazott diplomát, érmet és 10 millió svéd koronányi pénzjutalmat kap. A pénzjutalom célja a díjazott további munkásságának támogatása és még nagyobb függetlenségének biztosítása.

A Nobel-díj, az egyén elismerésén keresztül, támogatja a tudomány és az irodalom fejlődését is. Számos Nobel-díjas arra használja fel a pénzjutalmat, hogy saját alapítványt vagy intézményt hozzon létre. Ezt tet-
te Wisława Szymborska lengyel költő is, aki 2012 májusában kelt végrendeletével létre hozta a Wisława Szymborska Alapítványt saját irodalmi munkásságának kezelésére, a lengyel irodalom népszerűsítésére és irodalmi díjak kiosztására.

A kiadvány a *Tudjon meg többet az alapokról! Magánadományozás a visegrádi országokban* program keretében, a Nemzetközi Visegrád Alap társfinanszírozásával készült.

Kiadja az Akadémia a Lengyelországi Filantrópia Fejlesztéséért, a Csehországi Közösségi Alapítványok Egyesülete, a Civitalis Egyesület, a Nyitrai Közösségi Alapítvány, és a Bilgoraj Közösségi Alapítvány

Felelős szerkesztők: Paweł Łukasiak, Karolina Jurek, Aneta Kapel

Szerzők: Benedek Gabriella, Magdalena Biejat, Daniela Danihelová, Mikuláš Gažo, Petra Hadžová, Tomáš Krejčí, Kovács Edit, Lubica Lachká, Maciej Mulawa, Scsaurszki Tamás, Kateřina Valešová

Borítóterv: Kropla Wyobraźni

Akadémia a Lengyelországi Filantrópia Fejlesztéséért

Varsó 2012

